

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

ILUSTRACE KNIHY MALÝ PRINC

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana Boušová

Vizuální kultura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: MgA. Mgr. Stanislav Poláček

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2019

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala MgA. Mgr. Stanislavu Poláčkovi za ochotu, čas věnovaný konzultacím, poskytnuté rady a za celkové vedení mé bakalářské práce. Za poskytnuté rady a podporu dále děkuji také Bc. Renátě Nové a Veronice Veselé.

ANOTACE: Cílem mé bakalářské práce bylo vytvoření souboru dvaceti ilustrací, přebalu a makety knihy Malý princ od Antoina de Saint-Exupéryho. Ilustrace jsou vytvořeny pomocí tuše, technikou jejího rozpíjení na mokřém papíru. Teoretická část práce obecně popisuje ilustraci a její vývoj, vybrané médium tvorby, děj a autora knihy. Dále pak následuje popis inspiračních zdrojů, postupný vývoj práce, popis jednotlivých ilustrací, přebalu a postupu při vytváření makety knihy.

KLÍČOVÁ SLOVA: ilustrace, kniha, knižní design, tuš

ABSTRACT: The aim of my bachelor's thesis was to create a set of twenty illustrations, book jacket and a model of The Little Prince by Antoine de Saint-Exupéry. The illustrations were created by Indian ink, with the technique of its dispersion on a wet paper. The theoretical part of the work generally describes illustration and its development, the chosen medium of work, the story and the author of the book. Subsequently there follows the description of the sources of inspiration, advancing process of the work, description of each illustration, book jacket and the process of creation of the model of the book.

KEY WORDS: illustration, book, book design, Indian ink

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1 KNIHA A ILUSTRACE	5
1.1 VYMEZENÍ ILUSTRACE	5
1.2 HISTORIE ILUSTRACE	5
1.3 KNIHY S ILUSTRACEMI	6
2 TUŠ	7
3 MALÝ PRINC	8
3.1 ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY	8
3.2 DĚJ KNIHY	10
3.3 BLÍŽE O KNIZE	10
3.4 PŮVODNÍ ILUSTRACE V KNIZE	11
4 INSPIRACE	12
5 VLASTNÍ ILUSTRACE	14
5.1 VÝVOJ PRÁCE	14
5.1.1 Výsledná technika	14
5.1.2 Vývoj podoby malého prince v ilustracích	15
5.2 SCÉNY K JEDNOTLIVÝM ILUSTRACÍM	15
6 JEDNOTLIVÉ ILUSTRACE	17
6.1 OBLOHA	17
6.2 VĚNOVÁNÍ	17
6.3 HROZNÝŠ A ŠELMA	17
6.4 ZAVŘENÝ A OTEVŘENÝ HROZNÝŠ	18
6.5 MALÝ PRINC	18
6.6 BERÁNEK	19
6.7 BEDÝNKA	19
6.8 BAOBABY	20
6.9 TRNY	20
6.10 MALÝ PRINC A KVĚTINA	21
6.11 KRÁL	22
6.12 LAMPA	22
6.13 SETKÁNÍ S HADEM	22
6.14 POUŠTNÍ KRAJINA	23
6.15 MALÝ PRINC A LIŠKA	23
6.16 CESTA POUŠTÍ	24
6.17 SLUNEČNÍ PAPRSKY	24
6.18 MALÝ PRINC PŘI ROZMLUVĚ S HADEM	24
6.19 ODCHOD	25
6.20 TA NEJKRÁSNEJŠÍ A NEJSMUTNĚJŠÍ KRAJINA NA SVĚTĚ	25
7 MAKETA KNIHY	26
7.1 SAZBA	26
7.2 FORMÁT KNIHY A PÍSMO	26
7.3 ROZČLENĚNÍ TEXTU	26
7.4 TISK A VAZBA	26
7.5 PŘEBAL	27
ZÁVĚR	28

RESUMÉ	29
SEZNAM LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	30
SEZNAM OBRÁZKŮ	31
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	I

SEZNAM ZKRATEK

č. – číslo

tzv. – takzvaný

g/m² – gramy na metr čtvereční

z lat. – z latiny

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila tvorbu ilustrací ke knize. Důvodem takového výběru byla zejména má obliba ve čtení i tvůrčí činnosti. Knihu, kterou budu ilustrovat, jsem si vybírala až po zvolení tématu. Chtěla jsem pracovat s dětskou knihou a nakonec jsem zvolila Malého prince od Antoina de Saint-Exupéryho, neboť tato kniha již dlouho patří mezi mé nejoblíbenější, přestože když jsem ji četla poprvé v dětských letech, příliš mne nezaujala. Až poté, co jsem knihu znovu po letech otevřela, jsem v ní našla její kouzlo. Malý princ je velmi známou a oblíbenou knihou, je tedy jasné, že různého výtvarného zpracování už byla vytvořena velká spousta, snažila jsem se tedy o originální zpracování, které by přineslo něco nového.

Cílem práce bylo vytvoření dvaceti ilustrací, přebalu a makety knihy. Ve své bakalářské práci nejprve v teoretické části práci zasadím do kulturně-historického kontextu. V první kapitole se budu věnovat knize a ilustraci, kterou definuji, popíšu její historii a rozdělím knihu podle obrazového materiálu. Druhá kapitola bude věnována tuši a poslední se bude zabývat vybranou knihou – Malým princem od Antoina de Saint-Exupéryho. Zde popíšu knihu, její děj, život autora a původní ilustrace vytvořené ke knize.

V praktické části popíšu své zdroje inspirace, které mne přivedly k výslednému zpracování, postupný vývoj práce od počátečních snah až po výslednou techniku a výběr ilustrovaných scén a nakonec popíšu jednotlivé výsledné ilustrace i vznik makety knihy, včetně jejího přebalu.

1 KNIHA A ILUSTRACE

1.1 VYMEZENÍ ILUSTRACE

Název ilustrace pochází z latinského slova *ilus*, což znamená záměnu či smyslové přeludy. „V českém kulturním a jazykovém povědomí je tradiční terminologické vymezení formulováno jako objasnění, ale též vyobrazení v tištěných knihách“.¹ Takovou definici můžeme najít již v Ottově slovníku naučném z roku 1897. Heslo ve slovníku je uvedeno jako „*Illustrace (z lat.), objasnění; nákres, vyobrazení. I-mi rozumíme povšechné obrazy v knihách tištěných oproti iluminování a miniaturám v knihách psaných; obojí vyšly z téže snahy po ozdobě a ladmém upravení knihy*“.²

1.2 HISTORIE ILUSTRACE

Snaha o ozdobení písemného materiálu existovala už dlouho před vznikem samotné ilustrace. Počátky najdeme již ve starověku či antice, ve středověku jsou tyto snahy dobře patrné na iluminovaných rukopisech, které v tomto období dosahují svého vrcholu.

Velkou změnu v této oblasti přináší vynález knihtisku v 15. století. Vznikají tak první pokusy o ilustrované knihy. Ilustrace v nich jsou tvořeny dřevěnými deskami, kde je zároveň vyřezán text i hrubé obrazy – tzv. ilustrace štočkové.

Pro tisk ilustrací se tedy zpočátku používaly dřevořezby. U prvních ilustrací můžeme vidět stejnou snahu jako tu o napodobení ručně psaného písma písmem tištěným. Ilustrace se totiž zpočátku snažily napodobit malované miniatury, byly proto ještě často kolorovány. Tento rozkvět ilustrací podpořilo také ze středověku pramenící přesvědčení, že negramotným lidem ilustrace nahrazují text.

Tiskař byl zpočátku i ilustrátorem, až později se práce rozdělila mezi malíře, rytce či tiskaře. Kvůli velkému zájmu o ilustrace se tiskaři snažili do knihy zahrnout co nejvíce ilustrací, ve spojení se snahou o udržení nízkých nákladů to však vedlo k tomu, že se často pro různé scény využívaly stejné ilustrace, které se tak v knize opakovaly. Šlo například o motiv pohledu na města či bitvy.

¹ *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. 1. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, s. 21. ISBN 978-80-7028-439-1.

² *Ottův slovník naučný* [online]. 1. Praha: J. Otto, 1897, s. 518 [cit. 2019-06-23]. Dostupné z: <http://www.pdfknihy.maxzone.eu/books/OSN/otto12.pdf>

Po dřevořezbě se dostávají do popředí různé další reprodukční techniky. Ještě 15. století přináší mědirytinu, později následují ocelorytina, litografie, zinkografie a světlotisk.³

1.3 KNIHY S ILUSTRACEMI

Existují tři druhy příběhových knih s obrázky, a to ilustrované knihy, obrázkové knihy a dekorované knihy.

U ilustrovaných knih obrázky fungují jako doplnění textu. Příběh nějakým způsobem obohacují, poskytují vizuální doprovod, ale pro interpretaci příběhu nejsou nezbytné.

Naopak je tomu u obrázkových knih, které příběh zprostředkovávají jak skrze text, tak skrze ilustrace. Tyto dvě složky – vizuální a verbální, společně vyprávějí příběh. Tento typ knihy je vhodný především pro mladší děti, které díky obrázkům mohou lépe pochopit vypravovaný příběh. Obrázkové knihy většinou vyprávějí jeden příběh, kde vizuální zpracování zrcadlí textové zpracování. Může se však objevit i kniha, kde se vizuální a textové zpracování vzájemně liší, vyprávějí různé části knihy, nebo si dokonce odporují.

Dekorované knihy obsahují malé obrázky či vzory, často na začátku nebo na konci kapitoly. Tyto dekorace se mohou vztahovat k textu, ale jejich hlavní účel je udělat knihu krásnější.⁴

³ *Ottův slovník naučný* [online]. 1. Praha: J. Otto, 1897, s. 518-519 [cit. 2019-06-23]. Dostupné z: <http://www.pdfknihy.maxzone.eu/books/OSN/otto12.pdf>

⁴ *Britlit: Using Literature in EFL Classrooms* [online]. 1. Londýn: British Council, 2009, s. 20 [cit. 2019-06-23]. ISBN 978-086355-630-2. Dostupné z: <https://englishagenda.britishcouncil.org/sites/default/files/attachments/books-britlit-using-literature-in-efl-classrooms.pdf>

2 Tuš

Tuš je druhem inkoustu. Nejznámější a nejvíce používaná je tuš černá, ale existují i tuše barevné a to jak v jasných primárních, tak v sekundárních barvách. Je ředitelná vodou a dobře se tedy hodí k monochromní tvorbě, neboť umožňuje jemný přechod mezi jednotlivými tóny.

Indická tuš je směs sazí a vody, stabilizována je zásaditým roztokem v podobě arabské gumy či pryskyřicové hmoty – šelaku. Její výhodou je světlostálost a krycí schopnost. Po zaschnutí je odolná vůči vodě.

Zvláštním druhem je čínská tuš, která je v pevné formě v podobě tyčinek či lahviček. Až následně se rozdrťí a zředí vodou, čímž vznikne její správná hustota.

Tuš je možné nanášet různými nástroji, používá se hlavně pero nebo štětec. Pera se dříve používala zejména brková, většinou vyráběná z husích per, popřípadě se používalo i pero rákosové nebo bambusové, u nichž je důležité hrot naříznout a vytvořit tak místo pro zadržování tuše. V dnešní době je možnost výběru z velkého množství per. Společně s tuší se většinou používají namáčecí ocelová perka, která se vkládají do násadky a podle různě silného tlaku zanechávají na podložce tenčí nebo silnější linie. Pro stejně širokou stopu se používají technická pera. Co se týče štětců, ty se používají například sobolí, štětínové nebo syntetické.⁵

⁵ SMITH, Ray, Michael WRIGHT a James HORTON. *Škola kreslení a malování*. Slovart, 2003. ISBN 80-7209-456-4.

3 MALÝ PRINC

Kniha Malý princ od Antoina de Saint-Exupéryho byla poprvé vydána ve Spojených státech v dubnu roku 1943 v angličtině jako *The Little Prince* a téměř současně i ve francouzštině jako *Le Petit Prince*. Jedná se o jednu z nejvíce překládaných knih na světě, byla přeložena do téměř 300 jazyků a je jednou z neznámějších knih 20. století.⁶

Přestože se jedná o dětskou knihu, rozhodně není limitována pouze na dětské čtenáře. Malý princ je jedinečnou knihou, která zaujme kteroukoli generaci. Pro děti je pohádkou, pro dospělého může být zamyšlením nad životem.

3.1 ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Celým jménem Antoine Jean Baptiste Marie Roger de Saint-Exupéry byl francouzský spisovatel meziválečného období. Kromě toho byl i letcem a vynálezcem, zabýval se také filozofií. Jeho neznámějším dílem je právě Malý princ, ale napsal řadu dalších děl, například knihy *Kurýr na jih*, *Noční let*, *Země lidí* či filozofickou *Citadelu*, kterou však nestihl dokončit.

Narodil se 29. června 1900 ve francouzském Lyonu jako třetí z pěti dětí. Jeho matkou byla Marie de Fonscolombe a otcem Jean de Saint-Exupéry, který však již v roce 1904 zemřel. Matka se poté s dětmi usadila v sídle svého otce na provensálském venkově, kde rodina bydlela až do jeho smrti v roce 1907. Po této události rodinu přijala paní Tricaudová, teta Antoinovy matky a od té doby přebývali hlavně na zámku Saint-Maurice-de-Rémens.

Antoinovi v dětství pro jeho zlaté, kudrnaté vlasy přezdívali král Sluníčko. Byl tvrdohlavý, nepořádný a prokazoval velkou fantazii. Matka podporovala individualitu svých dětí a vedla je směrem k umění. Antoine se tak už od raného věku zajímá o literaturu, píše básně, které předčítá rodině a neustále je vidět s tužkou v ruce při zapisování svých poznámek a myšlenek.

V devíti letech nastoupil Antoine po vzoru svého otce do jezuitské školy v Le Mans, prostředí náboženství a přísného režimu. Prázdniny však rodina stále trávila v Saint-Maurice, což pro Antoina znamenalo únik ze světa disciplíny, hlavně zahrada zámku byla pro děti jejich královstvím. V blízkosti panství se také nacházela letecká základna, kde se

⁶ *First French Edition of The Little Prince*. In: Youtube [online]. 9.03.2018 [cit. 2019-06-23]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=GJXi4SeAUyU>. Kanál uživatele Raptis Rare Books.

v roce 1912 poprvé proletěl letadlem. Ta byla v centru Antoinovy pozornosti již delší dobu a zájem o ně mu vydržel i do budoucna.

Šťastnější období pro Antoina přišlo během studia v nové škole ve Švýcarsku, kde byl výrazně spokojenější než ve škole v Le Mans. Strávil zde většinu doby první světové války. V roce 1917 však přišla velká ztráta v podobě smrti jeho mladšího bratra Françoise.

Na internátě v Paříži se poté připravoval na Vojenskou námořní akademii, tam se ale nedostal. Roku 1921 nastoupil na vojenskou službu a následně nějakou dobu pracoval jako úředník a obchodní zástupce automobilové firmy. V roce 1926 se opět vrátil k letadlům a nastoupil jako civilní pilot. Létal do Afriky a Jižní Ameriky, tyto zkušenosti měly výrazný vliv na jeho tvorbu. Roku 1929 tak vyšla kniha *Kurýr na jih* a 1931 *Noční let*.

V jeho životě se kromě jeho matky a sester objevily dvě důležité ženy – Luise de Vilmorin, a Consuela, již si roku 1931 vzal. Obě z nich se v určité podobě objevily i v jeho knihách. Luise zčásti představovala Genevieve z *Kurýra na jih*, Consuela zase růži v *Malém princ*i.

Roku 1935 podnikl s druhým pilotem Prévotem dálkový let z Paříže do Saigonu. Snažil se překonat časový rekord a získat tak peněžní odměnu, která by mu pomohla splatit některé dluhy. Cesta však skončila nehodou, letadlo havarovalo v Libyjské poušti a oba piloty až na poslední chvíli zachránila karavana beduínů.

Po vypuknutí občanské války ve Španělsku tam pracoval jako reportér a některé zážitky z této doby poté vypráví v *Zemi lidí*, která vychází roku 1939. Na knize pracuje během rekonvalescence, při dálkovém letu z New Yorku na jih Argentiny totiž došlo k další nehodě, kde se těžce zranil.

Přesto, že už byl příliš starý na to, aby byl povolán do armády a byl prohlášen za neschopného létání, využil svých známostí, aby se mohl jako pilot účastnit druhé světové války, která vypukla v září 1939. Po uzavření příměří žil dva roky v New Yorku, kde vydal knihy *Válečný pilot* a *Malý princ* a roku 1943 se opět připojil k bojům. 31. července 1944 se vydal na svůj poslední průzkumný let, ze kterého už se nevrátil. Zmizel za nejasných okolností.^{7 8}

⁷ DES VALLIÈRES, Nathalie. *Saint-Exupéry: Archanděl a spisovatel*. 1. Tišnov: Sursum, 2005. ISBN 80-732-3114-X.

⁸ WEBSTER, Paul. *Život a smrt malého prince*. 1. Plzeň: Mustang, 1995. ISBN 80-858-3188-0.

3.2 DĚJ KNIHY

Kniha vypráví příběh pilota, kterému se porouchá letadlo a havaruje na saharské poušti. Zde se setká s malým princem, zvláštním človičkem, který nikdy neodpovídá na otázky, ale sám se nikdy nevzdá těch, které sám položí. Postupně se pilot dozvídá, že pochází z malinké planetky, o kterou se musí stále starat. Musí vytrhávat baobaby, než příliš vyrostou a vymetat tři sopky – dvě činné a jednu vyhaslou, ale jak říká, člověk nikdy neví, a tak vymetá i tu. Na své planetce se také stará o květinu, která se na planetku dostala jako semínko a vyrostla tam. Malý princ byl okouzlen její krásou, byla však příliš zaujata sama sebou, a tak od ní utekl.

Než se dostal na Zemi, navštívil malý princ postupně šest planet. Každou z nich obýval jeden dospělý – král, domýšlivec, pijan, byznysmen, lampář a zeměpisec. Na zemi se setkal s liškou, která se jím nechala ochočit a stala se tak pro něj jedinou liškou na světě. S pilotem se setkává při návratu na místo, kde se dříve objevil, chce se vrátit zpět za svou květinou, za kterou se cítí být zodpovědný. Společně jdou hledat studnu a také ji najdou. Malý princ se poté rozloučí s pilotem, nechá se uštknout hadem, a tak se vrátí zpět na svou planetku.

3.3 BLÍŽE O KNIZE

Malý princ je pohádkou pro děti, kterou doprovází s lehkostí psaná kritika světa dospělých. Pod povrchem jednoduchého příběhu se tak skrývá jeho hlubší filozofický rozměr. Malý princ je „*podobnostím o dětství a dospělosti, o lidství a nelidskosti, přátelství a lásce, krizi, smrti a naději.*“⁹ Pilotem v příběhu je sám autor, a když se v poušti setkává s malým princem, setkává se vlastně s malým zlatovlasým Antoinem, se svým dětským já. „*Poušť je ve své pustotě a nemilosrdné tvrdosti místem nejhlubšího setkání člověka se sebou samým... Letec trosečník se setkává se svým alter ego, se svým druhým já. S kým? Inu s dítětem v sobě, se zasutým dětským já. S tím malým chlapcem nebo děvčátkem, kteří jsou ukryti hluboko v srdci každého z nás, mužů i žen.*“¹⁰

Při své cestě vesmírem se malý princ zastavuje na několika planetkách a setkává se s jejich obyvateli. Tyto postavy představují aspekty lidské povahy, se kterými se

⁹ *Malý princ v nás: na objevné cestě se Saint-Exupéryem*. 1. Praha: Portál, 2008, s. 10. ISBN 978-80-7367-412-0.

¹⁰ *Malý princ v nás: na objevné cestě se Saint-Exupéryem*. 1. Praha: Portál, 2008, s. 21, 24. ISBN 978-80-7367-412-0.

setkáváme u ostatních lidí, ale také v nás samých. „*To já sám jsem panovačným králem, domýšlivcem hovořícím se sebou samým, pijanem plným touhy, kupcem s kamenným srdcem, lampářem neuroticky lpějícím na povinnosti i vědcem zrazujícím svou planetu.*“¹¹

Předlohou postav v Malém princí mu byli lidé v jeho životě, jejichž vlastnosti jim vtisknul. Například svého dědečka ztvárnil v roli vážného zeměpisce. „*Jako malý chlapec přijímal Antoine tuto bělovlasou postavu jako nezvratnou autoritu a jeho dětský úžas nad impozantním patriarchou, sedícím za ohromným stolem, se později objevil v Malém princí, kde Fernand představuje postavu geografa... Jak Antoine vyrůstal, stával se vztah k dědečkovi napjatějším. Autoritu Fernanda, jako prezidenta rodinné rady, narušil liberální přístup Marie de Saint-Exupéry. Došlo ke střetu osobností i zájmů, ve kterém stál Antoine pevně na straně své matky.*“¹² Jeho manželku Consuelu promítnul v již zmíněné růži.

3.4 PŮVODNÍ ILUSTRACE V KNIZE

Ilustrace k původnímu vydání vytvořil sám autor. Kreslil už od dětství a podobné kresby, jaké se objevují v Malém princí, můžeme vidět například v mnoha dopisech, které posílal své matce, sestřím i přátelům. „*Jejich obsah a styl byl mimořádný a téměř všechny byly zaplaveny kresbičkami, některé předznamenávaly ilustrace k Malému princí.*“¹³ Samotná postavička jeho malého prince vzniká ve třicátých letech 20. století. „*V letech 1930 zvláštní osůbka, často bez vlasů, někdy s křídly, se objevuje v Saint-Exupéryho náčrtech*“.¹⁴

Většina z ilustrací je barevná, ale najde se zde i několik černobílých. Stejně tak jsou ilustrace i různě velké – některé jsou celostránkové, jiné pouze rozdělují text. Kresba je jednoduchá, stylizovaná, ve většině případů kolorována barevným akvarelem.

¹¹ *Malý princ v nás: na objevné cestě se Saint-Exupéřym*. 1. Praha: Portál, 2008, s. 33-34. ISBN 978-80-7367-412-0.

¹² *Život a smrt malého prince*. 1. Plzeň: Mustang, 1995, s. 30. ISBN 80-858-3188-0.

¹³ *Život a smrt malého prince*. 1. Plzeň: Mustang, 1995, s. 57. ISBN 80-858-3188-0.

¹⁴ *Saint-Exupéry: Archanděl a spisovatel*. 1. Tišnov: Sursum, 2005, s. 89. ISBN 80-732-3114-X.

4 INSPIRACE

Prvním ze zdrojů inspirace pro mne byly knihy vydané nakladatelstvím Baobab, které mimo jiné vydává dětské autorské knihy a seznamuje české čtenáře se současnou evropskou literaturou pro děti a mládež a se současnými ilustrátory, přičemž dává prostor i mladým spisovatelům a ilustrátorům¹⁵. Při hledání nové cesty, kterou se budu při ilustraci Malého prince ubírat, jsem si procházela přehled knih na internetových stránkách Baobabu a prohlížela si obálky knih a některé dostupné ilustrace. Svou harmonickou barevností a jednoduchou stylizací mne zaujal například zpěvník Měsíček svítí ilustrovaný Terezou Řičanovou¹⁶, zajímavou stylizací postav zase ilustrovaný průvodce pro děti To je Londýn Miroslava Šaška¹¹. Seznámení se s knihami Baobabu mě vedlo k většímu zjednodušování ve vlastní tvorbě.

Další inspiraci jsem našla ve tvorbě Karly Kučerové, absolventky ilustrace a grafiky na fakultě designu a umění Ladislava Sutnara v Plzni. Konkrétně se jedná o její autorské pexeso Hlavy a jejich účesy¹⁷, reprodukci autorčiných akvarelů a kreseb tuší. Do té doby jsem tuš používala pouze k lineární kresbě, při pohledu na rozličné účesy hlav na pexesu mne však napadlo využít tuš rozmývanou ve vodě, tyto účesy totiž často tvoří právě více či méně jednolitě skvrny.

Na to, že jsem se rozhodla pro použití takových skvrn, měl částečný vliv i ilustrátor Petr Sís a jeho autorská kniha Pilot a malý princ¹⁸. Petr Sís je mezinárodně uznávaným autorem, který výrazně reprezentuje českou ilustraci, i když je sporné, zda jde o autora českého či amerického. Narodil se sice v Praze, ale od roku 1982 žije v Americe a má i americké občanství.¹⁹ Jeho tvorba je charakteristická zejména tečkováním a detailní perokresbou, mne ale zaujaly právě barevné skvrny, které v knize používá jako pozadí. Na rozdíl od pexesa Karly Kučerové je zde tato technika použita na větší ploše a je vidět, že funguje i takto a zároveň působí velmi efektně.

¹⁵ *Baobab* [online]. [cit. 2019-06-23]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/>

¹⁶ viz obrázky č. 1, 2

¹⁷ viz obrázek č. 3

¹⁸ viz obrázek č. 4

¹⁹ *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. 1. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, s. 200. ISBN 978-80-7028-439-1.

Asi nejvýraznějším zdrojem inspirace pro mne byl umělec Josh McQuary. Dnešní doba internetu umožňuje umělcům snadné sdílení své tvorby pomocí různých sociálních sítí či blogů a stejně tak umožňuje i divákovi snadný kontakt s těmito díly. McQuaryho tvorbu jsem našla právě pomocí Instagramu, kde vystupuje pod jménem McMonster a kam také sdílí své výtvořky. Zaujaly mne především zajímavé kompozice, snové motivy a práce s kontrastem. Jeho tvorba je monochromní, pracuje s černou barvou rozmývanou ve vodě a výsledný obraz doplňuje kresbou bílým fixem.²⁰

Pro monochromní zpracování jsem se rozhodla i s ohledem na původní ilustrace Malého prince, některé z nichž jsou také černobílé. Své ilustrace tak zčásti chápu jako jakýsi odkaz k původnímu výtvarnému zpracování knihy autorem.

²⁰ viz obrázky č. 5, 6

5 VLASTNÍ ILUSTRACE

5.1 VÝVOJ PRÁCE

Moje původní představa o ilustrování Malého prince se od výsledného zpracování do značné míry liší. První návrhy byly barevné, tvořené anilinovými barvami a akvarelem. Kresba byla konkrétní a obsahovala více detailů. S vizuální podobou těchto prací jsem nebyla zcela nespokojená, ale nebylo na nich nic zvláštního, čím by se odlišovaly od jiných a působily spíše tuctovým dojmem. Po konzultaci s vedoucím práce jsem tedy začala hledat jinou cestu.

Zpočátku jsem zůstala u akvarelu, ale vypustila jsem ohraničování předmětů a postav konturami. Zaměřila jsem se především na barvy a přechody mezi nimi. Postavu malého prince, v této fázi již zjednodušenou, jsem začala malovat v šedých tónech a doplňovala jsem ji barevným pozadím²¹. Barvy jsem se však poté zbavila úplně a došla jsem tak až k monochromu, u kterého jsem nakonec zůstala.

U monochromní malby jsem si vyzkoušela různé barvy, ale rozhodla jsem se pro černou, s níž se dá dosáhnout větších kontrastů. Černý akvarel jsem následně vyměnila za tuš. S tou jsem se zpočátku spíše seznamovala a zkoušela jsem různé způsoby, jak s ní pracovat, protože s tuší jsem dosud měla zkušenosti spíše jen přes lineární kresbu.

5.1.1 VÝSLEDNÁ TECHNIKA

Po postupném zkoušení různých možností při práci s tuší jsem se rozhodla pro její rozpouštění na mokřém papíru. Tuš se na navlhčeném papíru začala rozpíjet, což ve výsledku vytvářelo zajímavé skvrny. Zamýšlenou plochu papíru jsem tedy celou nejprve navlhčila mokřým štětcem a štětcem namočeným v tuši jsem do dané plochy pomocí bodů, nebo delších tahů nanášela tuš. V případě, kdy se barva nerozlila po celé ploše, jsem buďto přidala další barvu, nebo jsem ji dále po ploše rozmývala čistým štětcem, čímž vznikly světlejší tóny a menší kontrasty. Abych dosáhla celistvé plochy, bylo nutné pracovat poměrně rychle, aby voda dříve nezaschla, což bylo někdy problematické, zejména u větších ploch. U nich jsem většinou rozšiřovala mokrou plochu postupně a s tuší jsem tak pracovala vždy na menší části plochy, která z hotové strany již začínala

²¹ viz obrázek č. 10

schnout. Naopak pro rychlejší zaschnutí jednotlivých částí jsem někdy používala fén. To mi umožnilo hned pracovat na další sousední části, aniž by se obě plochy slily dohromady.

Tato technika se hodí zvláště k ilustracím, které znázorňují scény odehrávající se ve vesmíru, rozpijené tušové skvrny totiž připomínají jakési vesmírné víření.

Myslím si, že se tato technika k celkové povaze knihy velmi dobře hodí. Skvrny, kterými jsou ilustrace tvořené, totiž často umožňují různé interpretace a stejně tak jako v sobě text Malého prince skrývá hlubší rozměr, mohou i na těchto ilustracích lidé vidět něco dalšího, rozličné tvary skryté v písku či ve hvězdách, které jiní nevidí. Některé ilustrace vyžadují více než letmý pohled, aby si divák všiml všech detailů, které jsou na obrázcích k vidění.

5.1.2 VÝVOJ PODOBY MALÉHO PRINCE V ILUSTRACÍCH

Můj malý princ měl původně podobu malého, roztomilého chlapce s blondatými vlásky²², což je poměrně rozšířené ztvárnění spojované s touto postavou. Ve snaze o změnu a celkové zjednodušení jsem poté jednotlivé rysy postavy malého prince poměrně výrazně zredukovala, až ve výsledku zůstala pouze jednoduchá postava sestávající v podstatě jen z hlavy, šály, pláště a nohou.

I přes značnou jednoduchost zobrazení je však malý princ na obrázcích ihned rozpoznatelný, a to zejména podle šály. Tu považuji za důležitou součást postavy malého prince. Podle knihy tento šátek „věčně nosil na krku“²³, proto je také přítomna na všech ilustracích, kde najdeme i malého prince. Princův šátek v ilustracích zobrazuji jako dlouhý, mírně průhledný kus látky, který volně povlává kolem malého prince. Umožňuje vytvoření zajímavých výjevů, scénu ozvláštňuje a přináší také praktické výhody, neboť rozděluje pozadí na menší plochy, které se pak dají lépe zpracovávat.

5.2 SCÉNY K JEDNOTLIVÝM ILUSTRACÍM

Při výběru scén, ke kterým jsem následně tvořila ilustrace, jsem byla zčásti svázána autorem knihy. Ten totiž na některé obrázky odkazuje přímo v textu. U některých z nich je příslušnou větou dokonce určeno i přesné místo, kde se v textu mají nacházet. Tyto ilustrace se tak vlastně stávají součástí textu jako takového, jsou jeho pokračováním a

²² viz obrázky č. 7, 8

²³ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 92. ISBN 13-654-KMČ-77.

neoddělitelnou součástí, bylo tedy nutné tyto případy určitě zahrnout. Kromě těchto ilustrací s přesně popsáním umístěním se text zmiňuje o několika dalších, přestože již ne tak konkrétně. Ohledně jejich umístění v textu jsem měla větší svobodu, ale jejich zahrnutí bylo taktéž nezbytné. V knize je celkem deset takových ilustrací, u kterých jsem neměla jinou možnost, než je zpracovat.

Možnost volného výběru jsem tak měla až u zbylých deseti ilustrací. Při výběru ilustrovaných scén jsem brala v potaz důležitost scén v příběhu, zajímavost zobrazovaného motivu a rozmístění jednotlivých ilustrací v rámci celé knihy tak, aby bylo víceméně rovnoměrné. Téměř všechny ilustrace se vztahují ke konkrétní scéně, pouze dvě z nich jsou obecnějšího charakteru a bylo možné je zakomponovat do textu ve více různých částech knihy.

6 JEDNOTLIVÉ ILUSTRACE

6.1 OBLOHA²⁴

První výtvar doprovází text na jedné z úvodních stránek ještě před začátkem příběhu. Tato skvrna znázorňuje oblohu a je vytvořena stylem charakteristickým pro ostatní ilustrace. Skvrnu jsem různě posouvala, deformovala a různě měnila její velikost tak, aby souzněla s textem i plochou celé stránky. Skvrna ve výsledném umístění částečně překrývá text a kruhová forma v ní kopíruje tvar písmena C.

6.2 VĚNOVÁNÍ²⁵

Druhá ilustrace ohraničuje text věnování na samotném začátku knihy. Tvoří ji tři skvrny. Horizontálně protažená skvrna v dolní části představuje pouštní krajinu, v níž se odehrává hlavní část příběhu o malém princí. Další dvě skvrny představují oblohu. Menší skvrna vpravo se nachází za textem, a aby zůstal dobře čitelný, trochu jsem ji následně zesvětlila v počítačovém programu Adobe Photoshop.

6.3 HROZNÝŠ A ŠELMA²⁶

Tato ilustrace je první z těch, na které autor odkazuje přímo v textu: „*Když mi bylo šest let, viděl jsem jednou nádherný obrázek v knize o pralese, která se jmenovala Příběhy ze života. Na obrázku byl hroznýš, jak polyká šelmu. Tohle je kopie kresby.*“²⁷

Scéna zachycuje šelmu, kterou právě polyká hroznýš. Takový obrázek by mohl působit trochu drasticky, což jsem nechtěla, neboť to by se k povaze knihy příliš nehodilo. I když původní Saint-Exupéryho ilustrace zobrazuje šelmu před polknutím, abych zachoval věrnost textu, zobrazila jsem hada polykajícího šelmu tak, jak je to napsáno v knize. Ze šelmy je však vidět pouze malá část, takže na první pohled možná ani není jasné, o co se na obrázku jedná.

Pozadí za hadem obtočeným kolem větve stromu jsem původně chtěla černě zabarvit, to jsem si ale nakonec rozmyslela, protože kompozice s takto otevřeným prostorem působila zajímavě a jedinečně.

²⁴ viz obrázek č. 23

²⁵ viz obrázek č. 24

²⁶ viz obrázek č. 25

²⁷ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 7. ISBN 13-654-KMČ-77.

6.4 ZAVŘENÝ A OTEVŘENÝ HROZNÝŠ²⁸

Bezprostředně po první ilustraci následuje text, který opět přímo popisuje ilustraci další: „V knížce stálo: „Hroznýši svou kořist nežvýkají, polykají ji celou. Potom se nemohou ani hnout a celého půl roku spí a tráví.“ Hodně jsem tehdy přemýšlel o dobrodružstvích v džungli a také se mně podařilo nakreslit pastelkou první kresbu. Kresbu číslo 1. Vypadala takhle:“²⁹

Na obrázku je hroznýš se spolknutým slonem. Dospělí v knize, kteří postrádají dětskou představivost, však v obrázku vidí klobouk. Protože se v podstatě jedná o dětský výtvar, je kresba jednoduchá, tvořena pouhou linií. Hlava hada je vpravo, zbytek těla se táhne směrem doleva.

Autor píše, že obrázek nakreslil pastelkou. Aby ilustrace neodporovala textu a zároveň zapadla mezi mé ostatní ilustrace, nakreslila jsem obrys tužkou, což se může jevit i jako práce šedou pastelkou. Přesto zůstal rozdíl oproti ostatním ilustracím jasně patrný. Abych tedy zachovala větší ucelenost vzhledem k nim, doplnila jsem kresbu skvrnou vytvořenou pomocí tuše stejným způsobem, jako ve zbylých pracích.

Kvůli této skvrně kolem kresby však linie není příliš vidět. Všimnout si jí můžeme spíše u druhého obrázku, kde je znázorněn vnitřek hroznýše. „Ukázal jsem své veledílo dospělým a ptal jsem se jich, nahání-li jim má kresba strach. Odpověděli mi: „Proč by klobouk naháněl strach?“ Ale on to nebyl klobouk. Byl to hroznýš, jak zažívá slona. Nakreslil jsem tedy vnitřek hroznýše, aby to dospělí pochopili. Oni totiž potřebují vždycky nějaká vysvětlení. Má kresba číslo 2 vypadala takhle.“¹³

Kresba je opět jednoduchá, snažila jsem se o to, aby slon vypadal tak, jako by ho skutečně nakreslilo dítě. Kresba je znovu doplněna tušovou skvrnou.

6.5 MALÝ PRINC³⁰

Další ilustrace se vztahuje k prvnímu setkání pilota s malým princem. „Pozorně jsem se podíval a spatřil jsem prazvláštního človíčka, který si mě vážně prohlížel. Toto je jeho nejlepší portrét, jaký se mi podařilo později nakreslit. Má kresba ovšem není zdaleka tak

²⁸ viz obrázek č. 26

²⁹ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 8. ISBN 13-654-KMČ-77.

³⁰ viz obrázek č. 27

*půvabná jako model. Ale za to já nemohu. Dospělí mě odradili od malířské kariéry, když mi bylo šest let, a proto jsem se nenaučil kreslit nic jiného než zavřené a otevřené hroznýše.*³¹

Jak je v textu opět předepsáno, ilustraci tvoří podobizna malého prince. Postava je zjednodušená, jak už jsem popsala výše. Charakteristická šála je ponechána bez barvy, z levé strany částečně ohraničuje pozadí. Plášť vyplňují skvrny, které připomínají pouštní krajinu s noční oblohou.

6.6 BERÁNEK³²

Pilota ze spánku probudí hlásek: *„Prosím pěkně... nakresli mi beránka...“*³³ Jak pilot brzy zjistí, malý princ se nikdy nevzdává svého přání. Když se stále dožaduje své kresby, nakreslí pilot postupně několik verzí, na každé je ale něco, s čím není malý princ spokojen. Tato ilustrace znázorňuje druhou verzi: *„Můj přítel se mile, shovívavě usmál: „Ale podívej se... to není beránek, to je beran. Má rohy...“ Tak jsem kresbu znovu předělal.“*³⁴

Pilot kreslí beránka na papír plnicím perem, které má u sebe. Opět jsem se snažila o věrnost textu a sjednocený dojem ze všech ilustrací, kresbu jsem tedy tentokrát provedla tuší a opět doplnila skvrnou. Mé první návrhy beránka byly trochu detailnější, ale protože se jedná jen o rychlou kresbu, postupně jsem beránka zjednodušila a došla jsem tak až ke konečné verzi.

6.7 BEDÝNKA³⁵

Protože není malý princ spokojen s žádným pilotovým pokusem o nakreslení beránka, vznikne bedýnka: *„A tu, protože jsem ztratil trpělivost a protože jsem spěchal, abych se co nejdřív pustil do rozebírání motoru, načmáral jsem tuhle kresbu: ... A prohlásil jsem: „To je bedýnka. Beránek, kterého chceš, je uvnitř.“ Ale byl jsem velice překvapen, když se obličej malého soudce rozzářil. „Právě tak jsem to chtěl. Myslíš, že ten beránek bude potřebovat hodně trávy?“*³⁶

³¹ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 10. ISBN 13-654-KMČ-77.

³² viz obrázek č. 28

³³ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 10. ISBN 13-654-KMČ-77.

³⁴ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 12. ISBN 13-654-KMČ-77.

³⁵ viz obrázek č. 29

³⁶ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 14. ISBN 13-654-KMČ-77.

Stejně jako u beránka, kreslil pilot bedýnku plnicím perem, ilustrace je proto také vytvořena tuší. Doplněna je opět skvrnou a stejně jako beránek je jednoduchá a rychle nakreslená.

6.8 BAOBABY³⁷

V páté kapitole se pilot dozvídá o dramatu baobabů. Jejich výhonky se vždy musejí vytrhnout dříve, než příliš vyrostou, jinak by totiž celou planetku prorostly a zničily by ji. *„Jednou mi poradil, abych se to snažil pěkně nakreslit, aby to u nás děti dobře pochopily. Budou-li jednoho dne cestovat,“ řekl, „může se jim to hodit. Někdy to nevadí, když se práce odloží na později. Ale u baobabů je to vždycky katastrofa. Já ti poznal jednu planetu... Tam bydlel lenoch. Zanedbal tři keře...“³⁸*

Ilustrace zobrazuje lenochovu planetku se třemi zanedbanými baobaby. Obrázek může působit trochu chaoticky, je změtí skvrn a možná chvíli trvá, než si člověk uvědomí, kde jeden objekt začíná a končí. Přesně taková je ale i situace, kterou scéna zobrazuje – planetka, které hrozí zničení. Autor píše, že tento obraz kreslil jako varování a proto si s ním také dal takovou práci. *„Zeptáte se snad: Proč nejsou v této knize jiné kresby tak velkolepé jako kresba baobabů? Odpověď je velmi prostá: Zkoušel jsem to, ale nepodařilo se mi to. Když jsem kreslil baobaby, hnala mě k tomu jakási vnitřní nutnost.“²⁷* Snažila jsem se tedy i v mé ilustraci o jakousi velkolepost. Ilustrace je jednou z těch větších, je umístěna na samostatné stránce. Zobrazuje dva baobaby, z třetího je vidět jen část koruny. Pozadí za stromy tvoří vesmír a tři vzdálenější planety.

6.9 TRNY³⁹

Pátého dne na poušti se pilot snaží opravit své letadlo. Malý princ se strachuje o svou květinu, bojí se, že by ji beránek, kterého teď má, mohl sníst. Ptá se pilota na trny květiny, a zda ji ochrání. Pilot se však zajímá jen o své rozbité letadlo. *„Nač jsou ty trny?“ Malý princ nikdy neupustil od otázky, když ji jednou dal. Svorník mě zlobil a odpověděl jsem, co mě právě napadlo: „Trny nejsou na nic. Od květin je to čirá zlomyslnost!“ „Ó!“ Ale po*

³⁷ viz obrázek č. 30

³⁸ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 26. ISBN 13-654-KMČ-77.

³⁹ viz obrázek č. 31

chvilce mlčení odsekl trochu nevraživě: „Nevěřím ti! Květiny jsou slabé. Jsou naivní. Zabezpečují se, jak dovedou. Myslí si, že jsou strašné, když mají trny...“⁴⁰

Ilustrace znázorňuje stonek růže s jejími čtyřmi trny. Různé trhliny a otvory, které růží prostupují, vyjadřují její křehkost. Má sice trny, ale ty jí neposkytují takovou ochranu, jak si myslí.

Při tvorbě této ilustrace jsem použila papírovou lepenku, kterou jsem zakryla prostor, kterou květina zaplňuje. Nemusela jsem tak dávat pozor na to, abych omylem nezabarvila místo, které mělo zůstat prázdné, a mohla jsem pracovat poměrně rychle. Použila jsem dva tenké pruhy na stonek a čtyři trojúhelníkové kousky ve tvaru trnů, v nich jsem poté vytvořila menší otvory a trochu jsem jejich tvar na některých místech zdeformovala. Když byla všechna potřebná místa zakryta, stačilo už jen vytvořit tušovou skvrnu, která tvořila pozadí vesmíru, neboť růže se nachází na princově planetce. Po zaschnutí barvy a odlepení lepenky zůstala bílá silueta růže.

6.10 MALÝ PRINC A KVĚTINA⁴¹

„Až jednoho rána se ukázala právě při východu slunce. A květina, která se tak pečlivě připravovala, řekla zívajíc: „Ach, právě jsem se probudila... Promiňte, prosím... Jsem ještě celá rozčuchaná...“ Malý princ nemohl v té chvíli skrýt svůj obdiv: „Jak jste krásná!“ „Že ano,“ odpověděla tiše květina. „A přišla jsem na svět zároveň se sluncem...“ Malý princ správně uhodl, že není moc skromná. Ale tolik dojímal!“⁴²

Na obrázku je malý princ, který je tak uchvácen krásou květiny, že si ani nevšimá západu slunce, který tak rád pozoruje. Pohled raději upírá na právě probuzenou květinu. S hlavou mírně nakloněnou, opřenou o ruce se jí plně zaujatý. V pozadí poletují různě vzdálené planety a planetky. Některou z nich možná obývá král nebo domýšlivec.

Na zakrytí planetek a slunce jsem opět použila papírovou lepenku vystřiženou v odpovídajícím tvaru. Planetky jsem následně zabarvila, zapadající slunce jsem ponechala bílé. Stonek květiny tvoří zvlněná linie.

⁴⁰ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 30. ISBN 13-654-KMČ-77.

⁴¹ viz obrázek č. 32

⁴² *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 34. ISBN 13-654-KMČ-77.

6.11 KRÁL⁴³

Poté co malý princ opustí svou planetku, navštěvuje postupně asteroidy v okolí. *„Na prvním bydlel král. Oblečen v purpur a hermelín, seděl na velmi prostém, a přece majestátním trůně. „Ale hleďme, poddaný,“ zvolal král, když uviděl malého prince. A malý princ se ptal sám sebe: Jak mě může znát, když mě ještě nikdy neviděl? Nevěděl, že králové vidí svět velice zjednodušen. Všichni lidé jsou pro ně poddaní.“*⁴⁴

Ilustrace zobrazuje králův trůn, nad kterým je vidět pouze vršek jeho koruny, která však k identifikaci postavy postačí a na levé straně obrázku jeho ruka položená na opěradle trůnu. V dálce vidíme další planetky, vytvořené opět pomocí papírové lepenky.

6.12 LAMPA⁴⁵

Malý princ se přes návštěvu dalších asteroidů dostává až na planetku obývanou lampářem. *„Pátá planeta byla velmi zvláštní. A ze všech nejmenší. Bylo tu právě tak dost místa, aby se sem vešla pouliční svítilna a lampář. Malý princ si nedovedl vysvětlit, k čemu může být někde na planetě bez domů a bez lidí svítilna a lampář.“*⁴⁶

U této práce jsem opět při práci použila lepenku, díky které vznikla prázdná místa znázorňující trávou porostlou planetku i lampu. Tuš se při práci částečně dostala pod povrch lepenky, což původně nebylo mým záměrem, s výsledným efektem jsem ale byla spokojena, a tak jsem nechala výsledný obrázek beze změny. Směrem nahoru se postupně barva vytrácí kvůli světlu vycházejícímu z lampy, jejíž vrcholek je pouze zčásti ohraničen světlejší šedou.

6.13 SETKÁNÍ S HADEM⁴⁷

Po návštěvě lampáře se malý princ setkává se zeměpiscem, který mu jako další planetu na jeho cestě doporučí Zemi, kam se tedy malý princ následně vydá. *„Když byl tedy malý princ na Zemi, byl velice překvapen, že nikoho nevidí. Už měl strach, že si popletl planetu, když tu nějaký kroužek barvy měsíce se pohnul v písku. „Dobrou noc,“ řekl malý princ jen tak nazdařbůh. „Dobrou noc,“ odpověděl had.“*⁴⁸

⁴³ viz obrázek č. 33

⁴⁴ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 41. ISBN 13-654-KMČ-77.

⁴⁵ viz obrázek č. 34

⁴⁶ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 55. ISBN 13-654-KMČ-77.

⁴⁷ viz obrázek č. 35

⁴⁸ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 64. ISBN 13-654-KMČ-77.

V popředí obrazu se nachází strom, jinak je pouštní výjev pustý až na postavu malého prince s hadem, kteří spolu v dáli rozmlouvají. Pozadí za malým princem je světlejší, téměř bezbarvé, čímž postava lépe vynikne a upoutá oko diváka právě na ni.

6.14 POUŠTNÍ KRAJINA⁴⁹

Malý princ prochází pouští. „Dobrý den,“ zvolal nazdařbůh. „Dobrý den... Dobrý den... Dobrý den...“ opakovala ozvěna. „Kdo jste?“ řekl malý princ. „Budme přátelé, jsem tak sám,“ řekl. „Jsem tak sám... Jsem tak sám... Jsem tak sám...“ opakovala ozvěna. Pomyslí si tedy: *To je nějaká divná planeta! Je celá vyprahlá, celá zašpičatělá a slaná. A lidé nemají představitost. Opakují, co se jim řekne... Doma jsem měl květinu a ta mluvila vždycky první...*⁵⁰

Tato ilustrace zobrazující poušť mohla být vzhledem k jejímu obecnějšímu charakteru zařazena víceméně do kterékoli scény, která se odehrává v poušti, nakonec jsem zvolila tuto, s dostatečným rozstupem od předchozí a následující ilustrace, odpovídající textu. Určitou roli zde hraje kontrast, který vytváří tmavě zbarvené slunce, zapadající mezi vrcholky pyramid ztracených kdesi v poušti, oproti světlé obloze.

6.15 MALÝ PRINC A LIŠKA⁵¹

Malý princ putuje dále a setkává se s liškou. „Dobrý den,“ řekla. „Dobrý den“, zdvořile odpověděl malý princ. Obrátil se, ale nic neviděl. „Jsem tady, pod jabloní...“ řekl ten hlas. „Kdo jsi?“ zeptal se malý princ. „Jsi moc hezká...“ „Jsem liška,“ řekla liška. „Pojď si se mnou hrát,“ navrhl jí malý princ. „Jsem tak smutný...“ „Nemohu si s tebou hrát,“ namítla liška. *Nejsem ochočena. „Ó promiň,“ řekl malý princ. Chvilí přemýšlel a pak dodal: „Co to znamená ochočit?“*⁵²

Scénu s liškou, kde malý princ poznává přátelství, vnímám jako jednu z nejnáměnitelnějších, které v knize jsou, je proto tato ilustrace jedna z těch větších. Zobrazuje do dálky postupně ustupující krajinu, s každou další vrstvou světlejší a méně členitou. V popředí, na první pohled snadno přehlédnutelní, sedí v trávě malý princ a liška. Malé postavičky se

⁴⁹ viz obrázek č. 36

⁵⁰ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 70. ISBN 13-654-KMČ-77.

⁵¹ viz obrázek č. 37

⁵² *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 74. ISBN 13-654-KMČ-77.

snadno ztratí v jednotlivých vrstvách krajiny, při pozornějším prozkoumání obrázku je ale divák jistě odhalí.

6.16 CESTA POUŠTÍ⁵³

Příběh se vrací do přítomnosti k letci, kterému došla zásoba vody, vydávají se ji tedy s malým princem hledat. *„Mám taky žízeň... hledejme studnu...“ Mávám jsem unaveně rukou: nemá vůbec smysl hledat studnu nazdařbůh v nekonečné poušti. Přesto jsme se dali na cestu. Když jsme tak kráčeli celé hodiny mlčky, snesla se noc a začaly se rozžít hvězdy.*⁵⁴

Na ilustraci vidíme pouštní krajinu s důrazem na noční oblohu posetou hvězdami. Pilot vpředu, smířený se smrtí, kráčí s hlavou sklopenou, zatímco malý princ se zastavuje a prohlíží si hvězdy, nebo možná jenom jednu jedinou. I když se jedná pouze o siluety, je letec oproti malému princovi vyobrazen s menší stylizací. Jde vlastně o jednu a tu samou postavu. Letec v poušti skutečně je, ale co když je malý princ pouze výplodem jeho fantazie?

Při tvorbě jsem tentokrát lepenkou zakryla celé postavy a tuší tvořila pozadí kolem nich.

6.17 SLUNEČNÍ PAPRSKY⁵⁵

*„A jak jsem tak krácel, objevil jsem na úsvitě studnu.“*⁵⁶

Jedná se o druhou obecnější ilustraci, která je do příběhu zasazena. Studnu jsem na ní nezobrazila, ale technika, kterou jsou ilustrace tvořené, poskytuje čtenáři značnou svobodu interpretace. Ve změní skvrn si každý může najít něco, co tam druhý vidět nemusí, třeba právě studnu. Stejně tak celou ilustraci můžou lidé pojmout jinak. Původně zobrazuje slunce zčásti schované za mrakem a jeho paprsky dopadající na písčitou zem, v liniích ale člověk může vidět například horu.

6.18 MALÝ PRINC PŘI ROZMLUVĚ S HADEM⁵⁷

„Vedle studny stála stará, pobořená kamenná zeď. Když jsem se druhý den večer vracel od své práce, viděl jsem zdaleky malého prince, jak sedí nahoře, nohy svěšený. A slyšel jsem, že

⁵³ viz obrázek č. 38

⁵⁴ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 84. ISBN 13-654-KMČ-77.

⁵⁵ viz obrázek č. 39

⁵⁶ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 86. ISBN 13-654-KMČ-77.

⁵⁷ viz obrázek č. 40

říká: „*Tak ty už si na to nevzpomínáš? Tady to přece nebylo!*“ Nějaký hlas mu zřejmě odpověděl, protože malý princ namítl: „*Ale ano, je to ten den, ale ne to místo...*“⁵⁸

Výjev je z pohledu přibližujícího se pilota a zobrazuje malého prince sedícího na zdi, zády k divákovi. Hada, skrytého za zdí, není vidět. Zeď, v dolní části mírně zavátá pískem, působí dojmem, jako by se horkem roztékala. To je zapříčiněno svislými nezabarvenými plochami, které do stavby zasahují.

6.19 ODCHOD⁵⁹

Malý princ se vydává na místo, odkud se s pomocí hadova uštknutí vrátí ke své květině. Pilot ho proti jeho přání doprovází. „*U jeho kotníku se jen zablesklo cosi žlutého. Malý princ na okamžik znehybněl. Nevykřikl. Klesl pomalu, jako padá strom. Byl tam písek, ani slyšet to nebylo.*“⁶⁰

Ilustrace zobrazuje malého prince v moment uštknutí. Pilot v popředí drží jeho šátek, který mu pomalu vyklouzává z ruky. Ten také ohraničuje pravou stranu obrazu. V horní části je vidět jedinou hvězdu na tmavé obloze.

6.20 TA NEJKRÁSNEJŠÍ A NEJSMUTNĚJŠÍ KRAJINA NA SVĚTĚ⁶¹

„*A tady je pro mne ta nejkrásnější a nejsmutnější krajina na světě. Je stejná jako krajina na předcházející stránce, ale nakreslil jsem vám ji ještě jednou, abych vám ji dobře ukázal. Na tomto místě se malý princ na Zemi objevil a potom zmizel. Zadívejte se pozorně na tuto krajinu, abyste ji bezpečně poznali, budete-li jednoho dne cestovat v Africe na poušti. A půjdete-li náhodou tudy, snažně vás prosím, nespěchejte, postůjte chvíli přímo pod hvězdou! A přijde-li k vám pak dítě a bude se smát, bude mít zlaté vlásy a nebude odpovídat, když se ho budete ptát, snadno uhodnete, kdo to je. Buďte tak hodní a nenechte mě tak smutného: rychle mi napište, že se vrátil...*“⁶²

Jak autor píše, ilustrace zobrazuje stejnou krajinu jako ta předchozí, důraz je zde však právě na ni. Na rozdíl od předchozí je zobrazena za dne. V horní části vidíme mraky plující po obloze.

⁵⁸ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 91. ISBN 13-654-KMČ-77.

⁵⁹ viz obrázek č. 41

⁶⁰ *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 98. ISBN 13-654-KMČ-77.

⁶¹ viz obrázek č. 42

⁶² *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977, s. 101. ISBN 13-654-KMČ-77.

7 MAKETA KNIHY

7.1 SAZBA

Sazbu pro maketu knihy jsem vytvořila v počítačovém programu Adobe InDesign, který je pro počítačovou sazbu přímo určen. Text očištěný od předchozího formátování jsem v programu upravila do zamýšlené podoby a přidala vlastní naskenované ilustrace, u kterých jsem upravila kontrast a následně jsem je umístila na odpovídající místa v textu.

7.2 FORMÁT KNIHY A PÍSMO

Prvním krokem při tvorbě makety knihy bylo zvolení formátu, neboť od něj se odvíjí celá následná práce s textem. Vzhledem k tomu, že se jedná primárně o knihu pro děti, jsem zvolila formát A4, na což jsem brala ohled už při tvorbě ilustrací a snažila jsem se je vytvářet tak, aby se následně nemusely příliš zvětšovat či zmenšovat.

Jak uvádí ve své knize Martin Pecina, „s rostoucím formátem se zvětšuje také velikost písma a naopak.“⁶³ S ohledem na formát knihy a čtenáře, pro které je Malý princ hlavně určen, jsem tedy zvolila větší velikost písma. Pro lepší čitelnost jsem použila serifové (patkové) písmo, konkrétně font Minion Pro. Lepší čitelnost patkového písma umožňují příčná zakončení písmových tahů, tzv. serify. Podle Peciny vytvářejí vodorovné serify „linii, která podporuje pohyb v horizontálním směru, a tím i zrychluje čtení textu.“⁶⁴

7.3 ROZČLENĚNÍ TEXTU

Celý text knihy je rozčleněn do 22 kapitol. Jednotlivé kapitoly nenesou žádný slovní název, jsou označeny pouze římskými číslicemi. Čísla kapitol jsou zarovnána na střed a pro lepší přehlednost a orientaci v knize je každá nová kapitola vždy umístěna na samostatnou stranu.

7.4 TISK A VAZBA

Vnitřní část knihy včetně předsádky je vytištěna na papír Munken Print Cream o gramáži 100 g/m². Celý tisk proběhl v tiskárně Euroverlag v Plzni.

⁶³ PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 1. Brno: Host, 2011, s. 84. ISBN 978-80-7294-393-7.

⁶⁴ PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 1. Brno: Host, 2011, s. 205. ISBN 978-80-7294-393-7.

Knihy je svázána tuhou vazbou typu V8, tedy vazbou s plátěným potahem.⁶⁵ Vazba knihy byla zhotovena v Knihařství Musilová v Plzni.

7.5 PŘEBAL⁶⁶

Přední strana přebalu obsahuje základní informace o knize – její název, jméno autora a nakladatelství. Plochu z větší části vyplňuje obrázek, který jsem vytvořila přímo k tomuto účelu, v knize ho tedy jako jednu z ilustrací nenajdeme. Nachází se na něm malý princ, který stojí na poušti a pozoruje hvězdu na noční obloze – svoji planetku, na které na něj čeká jeho květina.

Písmo částečně přesahuje do obrázku, díky dostatečnému kontrastu ale zůstává dobře čitelné. Abych zachovala ucelenost celé knihy, použila jsem i zde font Minion Pro, tedy stejný typ písma, který najdeme ve vnitřní části knihy. Největší velikost písma má název knihy, o něco menší je jméno autora a nejmenší je název nakladatelství.

Hřbet knihy obsahuje stejné informace jako přední strana, ve spodní části se nachází jméno nakladatelství, následuje jméno autora a název knihy. Text názvu a autora je umístěn vertikálně a menším písmem tak, aby se do hřbetu vešel a přitom zůstal čitelný. Obrázek z přední strany do hřbetu částečně zasahuje.

Na zadní straně přebalu je další obrázek vytvořený přímo pro něj, jen o něco menší než na straně přední. Tvoří jakousi paralelu k přední straně, je na ní vidět růži na planetce malého prince a Zemi v pozadí. Zobrazuje tedy pohled z opačné strany, než je tomu u druhého obrázku. V dolní části je naznačen čárový kód.

⁶⁵ *Knihařství a knižní vazba*. 1. Brno: Knihař, 1995, s. 18. ISBN 80-901-9240-8.

⁶⁶ viz obrázek č. 43

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo vytvoření dvaceti ilustrací, přebalu a makety knihy. Vybranou knihou se stal Malý princ Antoina de Saint-Exupéryho. V průběhu tvorby jsem se od barevného provedení posunula k monochromnímu zpracování, kterým jsou výsledné ilustrace vytvořené pomocí tuše a hlavně jejího rozpíjení na vlhkém papíru.

Teoretická část je rozdělena do tří kapitol a práci zasazuje do kulturně-historického kontextu. První kapitola s názvem Kniha a ilustrace v jednotlivých podkapitolách nejprve ilustraci definuje, následně popisuje její historický vývoj a nakonec uvádí druhy příběhových knih podle jejich obrazového doprovodu. Druhá kapitola je věnována tuši, jako médium, kterým jsem své ilustrace tvořila. Poslední kapitola teoretického úvodu je pojmenována Malý princ a zabývá se právě touto knihou. Tu zde popisuji, uvádím její stručný děj, životopis autora a zmiňuji jím vytvořené původní ilustrace.

Praktickou část jsem rozdělila do čtyř kapitol. V první z nich jsem popsala své zdroje inspirace, v následující vývoj práce s důrazem na výslednou techniku. Popisuji zde i vývoj samotné postavy malého prince. Další kapitola se věnuje výsledným ilustracím, které postupně popisuji a uvádím text, ke kterému se v příběhu vztahují. Poslední kapitola se zabývá maketou knihy. V jednotlivých podkapitolách řeší sazbu, formát knihy a písmo, rozčlenění textu, tisk a vazbu a přebal.

RESUMÉ

The subject of my bachelor's thesis was a creation of illustrations, a book jacket and a model of a given book. I have chosen *The Little Prince* by a French author Antoine de Saint-Exupéry. With the series of twenty illustrations, which was part of the aim of this work, I intended to contribute with my own visual version of this book. To create these illustrations, I have used Indian ink, specifically its dispersion on a wet paper, which led to an interesting effect of creating varied stains.

The theoretical part focuses on illustration and its development, Indian ink, the story of *The Little Prince* and the author of the book, Antoine de Saint-Exupéry.

The practical part describes my sources of inspiration, process of my work, description of each of the final illustrations, the book jacket and the process of creation of the model of the book.

SEZNAM LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ**LITERATURA:**

DES VALLIÈRES, Nathalie. *Saint-Exupéry: Archanděl a spisovatel*. 1. Tišnov: Sursum, 2005. ISBN 80-732-3114-X.

JUNG, Mathias. *Malý princ v nás: na objevné cestě se Saint-Exupérem*. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-412-0.

KÁŇA, Pavel. *Knihářství a knižní vazba*. 1. Brno: Knihař, 1995. ISBN 80-901-9240-8.

PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 1. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-393-7.

REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. 1. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. 4. Praha: Albatros, 1977. ISBN 13-654-KMČ-77

SÍS, Petr. *Pilot a Malý princ: život Antoina de Saint-Exupéryho*. 1. V Praze: Labyrint, 2014. ISBN 978-80-86803-27-2.

SMITH, Ray, Michael WRIGHT a James HORTON. *Škola kreslení a malování*. Slovart, 2003. ISBN 80-7209-456-4.

WEBSTER, Paul. *Život a smrt malého prince*. 1. Plzeň: Mustang, 1995. ISBN 80-85831-88-0.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

Baobab [online]. [cit. 2019-06-23]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/>

Britlit: Using Literature in EFL Classrooms [online]. 1. Londýn: British Council, 2009 [cit. 2019-06-23]. ISBN 978-086355-630-2. Dostupné z: <https://englishagenda.britishcouncil.org/sites/default/files/attachments/books-britlit-using-literature-in-efl-classrooms.pdf>

First French Edition of The Little Prince. In: Youtube [online]. 9.03.2018 [cit. 2019-06-23]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=GJXi4SeAUyU>. Kanál uživatele Raptis Rare Books.

Karla Kučerová. In: *Klub ilustrátorů* [online]. [cit. 2019-06-24]. Dostupné z: <http://www.klubilustratoru.cz/cs/ilustratori/kucerova-karla>

Kreslicí tuše. In: *Výtvarné potřeby Na Hradě* [online]. 2019 [cit. 2019-06-24]. Dostupné z: http://www.vytvarnepotreby.com/kresleni-kresba-kreslici-tuse-c-34_37.html

Mc__monster. In: *Instagram* [online]. [cit. 2019-06-24]. Dostupné z: https://www.instagram.com/mc__monster/

Ottův slovník naučný [online]. 1. Praha: J. Otto, 1897 [cit. 2019-06-23]. Dostupné z: <http://www.pdfknihy.maxzone.eu/books/OSN/otto12.pdf>

SEZNAM OBRÁZKŮ

INSPIRAČNÍ ZDROJE: obrázky č. 1-6

Obrázek č. 1 – Měsíček svítí Terezy Říčanové

Obrázek č. 2 – To je Londýn Miroslava Šaška

Obrázek č. 3 – pexeso Hlavy a jejich účesy Karly Kučerové

Obrázek č. 4 – Pilot a malý princ Petra Síse

Obrázek č. 5-6 – tvorba Joshe McQuaryho

VÝVOJ PRÁCE: obrázky č. 7-22

Obrázky č. 7-8 – Původní podoba malého prince

Obrázky č. 9-10 – Barevné verze

Obrázky č. 11-16 – Výběr ze skicovního materiálu

Obrázky č. 17-22 – Různé verze k vybraným scénám

VÝSLEDNÉ ILUSTRACE: obrázky č. 23-42

PŘEBAL: obrázek č. 43

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

INSPIRAČNÍ ZDROJE:



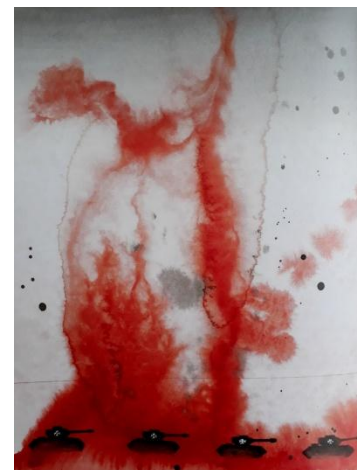
Obrázek č. 1 – Měsíček svítí
Terezy Říčanové



Obrázek č. 2 – To je Londýn Miroslava Šaška



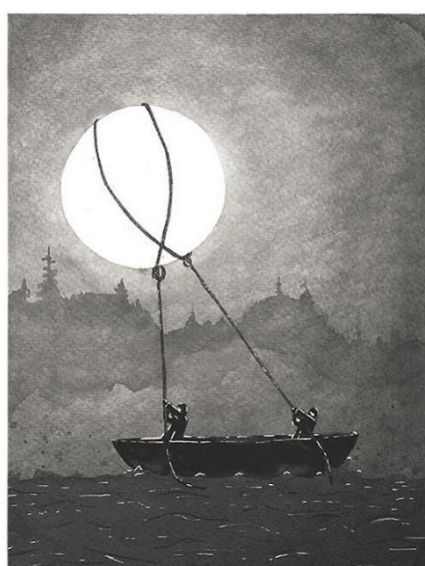
Obrázek č. 3 – pexeso Hlavy a jejich účesy Karly Kučerové



Obrázek č. 4 – Pilot a malý princ
Petra Síse



Obrázek č. 5 – tvorba Joshe McQuaryho



Obrázek č. 6 – tvorba Joshe McQuaryho

VÝVOJ PRÁCE:

Původní podoba malého prince:



Obrázek č. 7

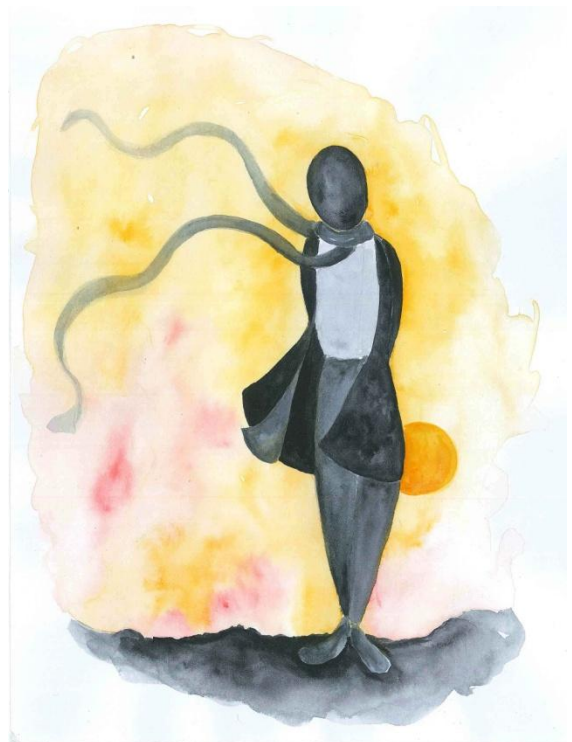


Obrázek č. 8

Barevné verze:

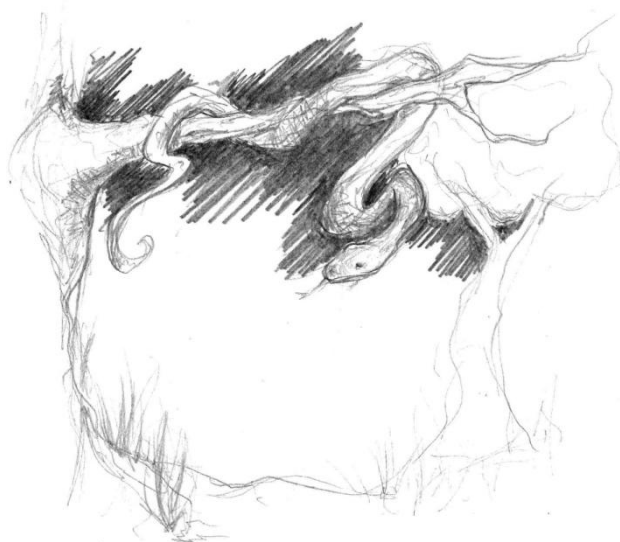


Obrázek č. 9



Obrázek č. 10

Výběr ze skicovního materiálu:



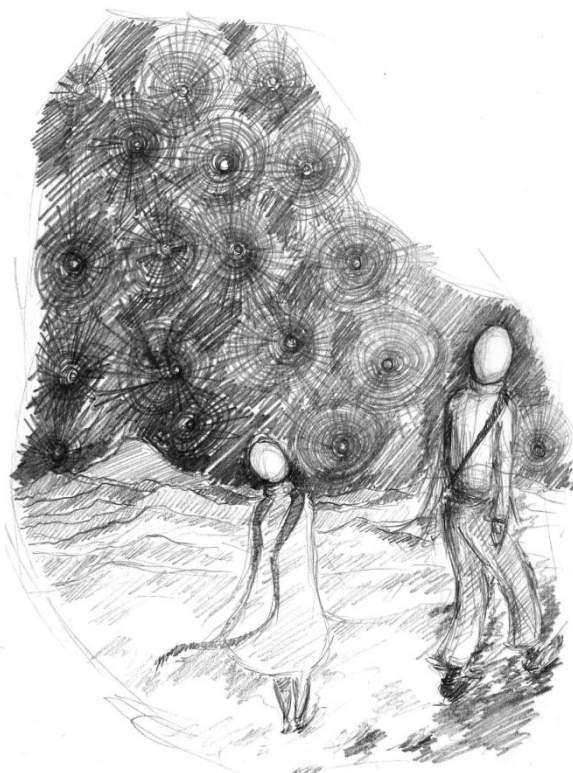
Obrázek č. 11 – Hroznýš a šelma



Obrázek č. 12 – Baobaby



Obrázek č. 13 – Malý princ a květina



Obrázek č. 14 – Cesta pouští



Obrázek č. 15 – Setkání s hadem č. 1



Obrázek č. 16 – Setkání s hadem č. 2

Různé verze k vybraným scénám:



Obrázek č. 17 – Baobaby



Obrázek č. 18 – Trny



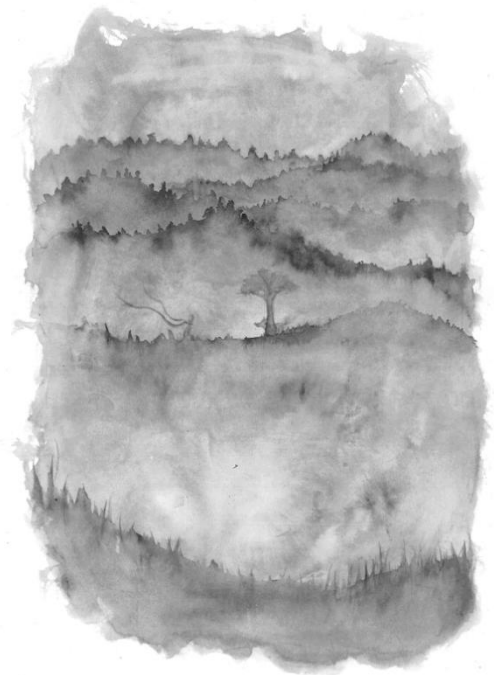
Obrázek č. 19 – Lampa č. 1



Obrázek č. 20 – Lampa č. 2

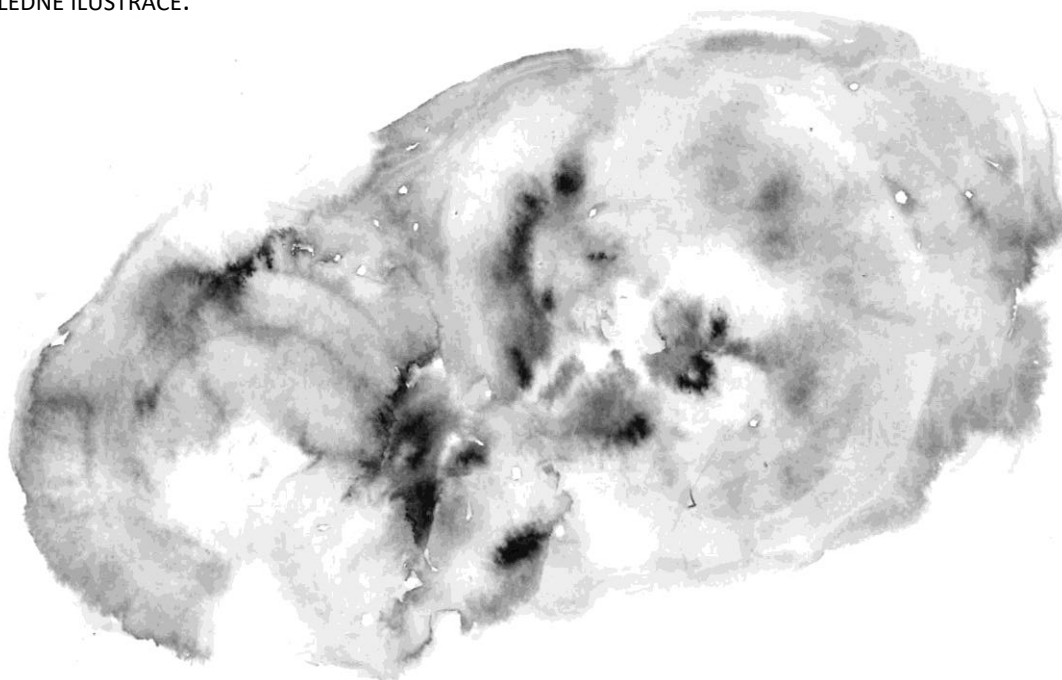


Obrázek č. 21 – Setkání s hadem



Obrázek č. 22 – Malý princ a liška

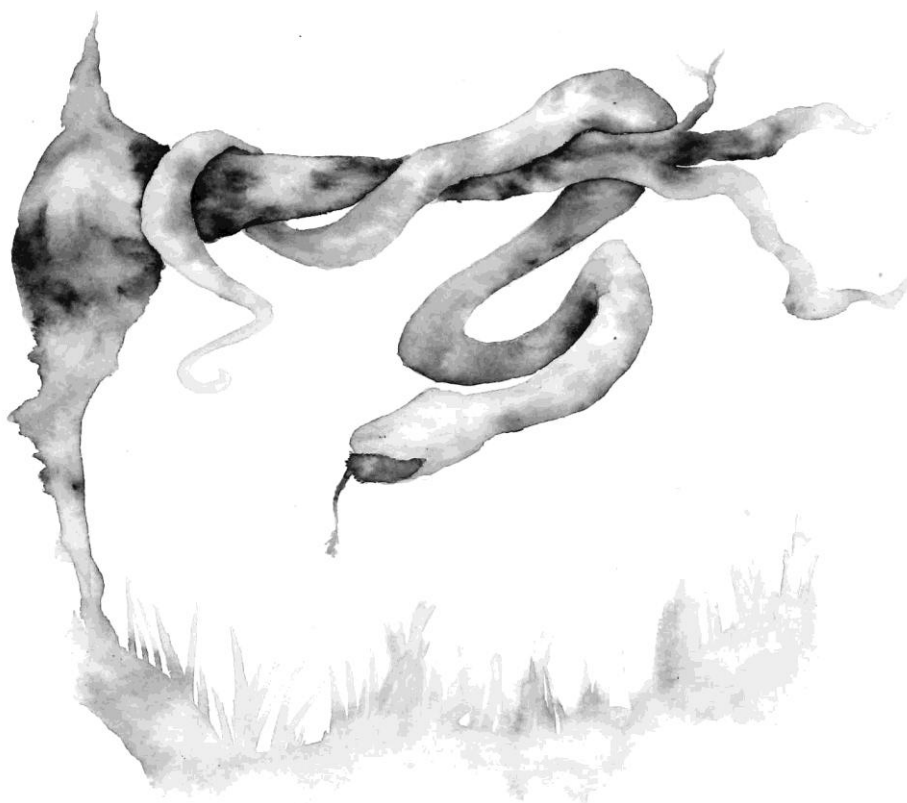
VÝLEDNÉ ILUSTRACE:



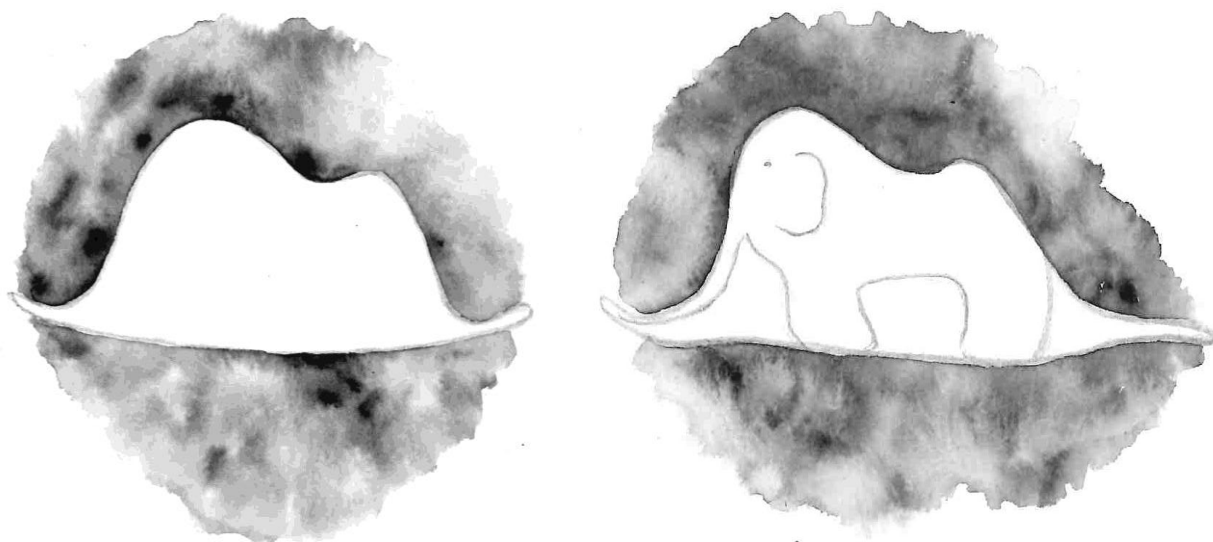
Obrázek č. 23 – Obloha



Obrázek č. 24 – Věnování



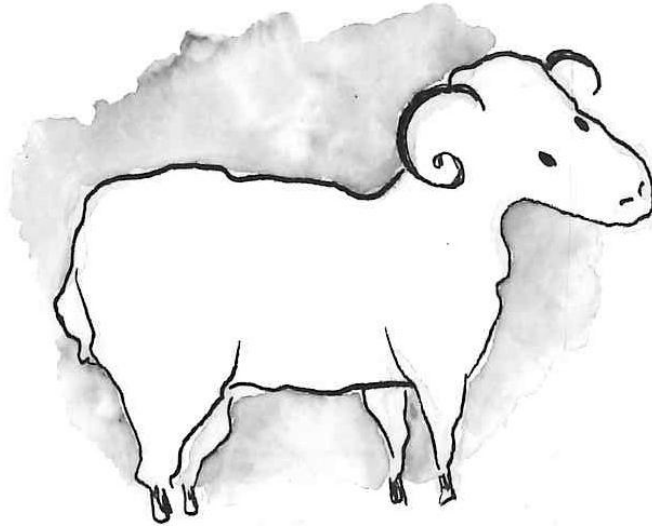
Obrázek č. 25 – Hroznýš a šelma



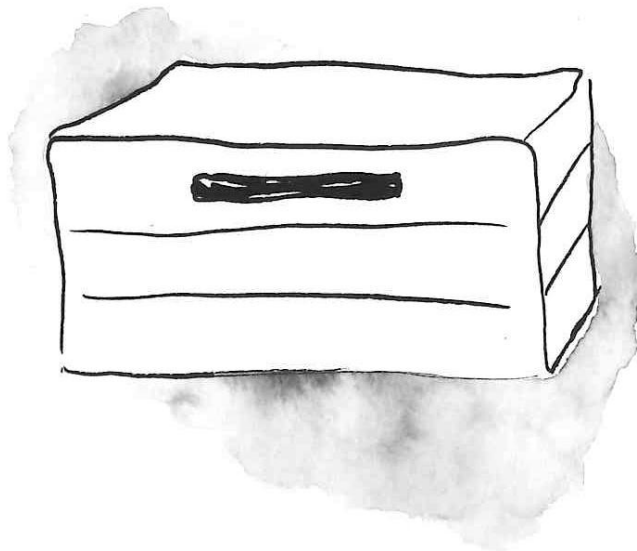
Obrázek č. 26 – Zavřený a otevřený hroznýš



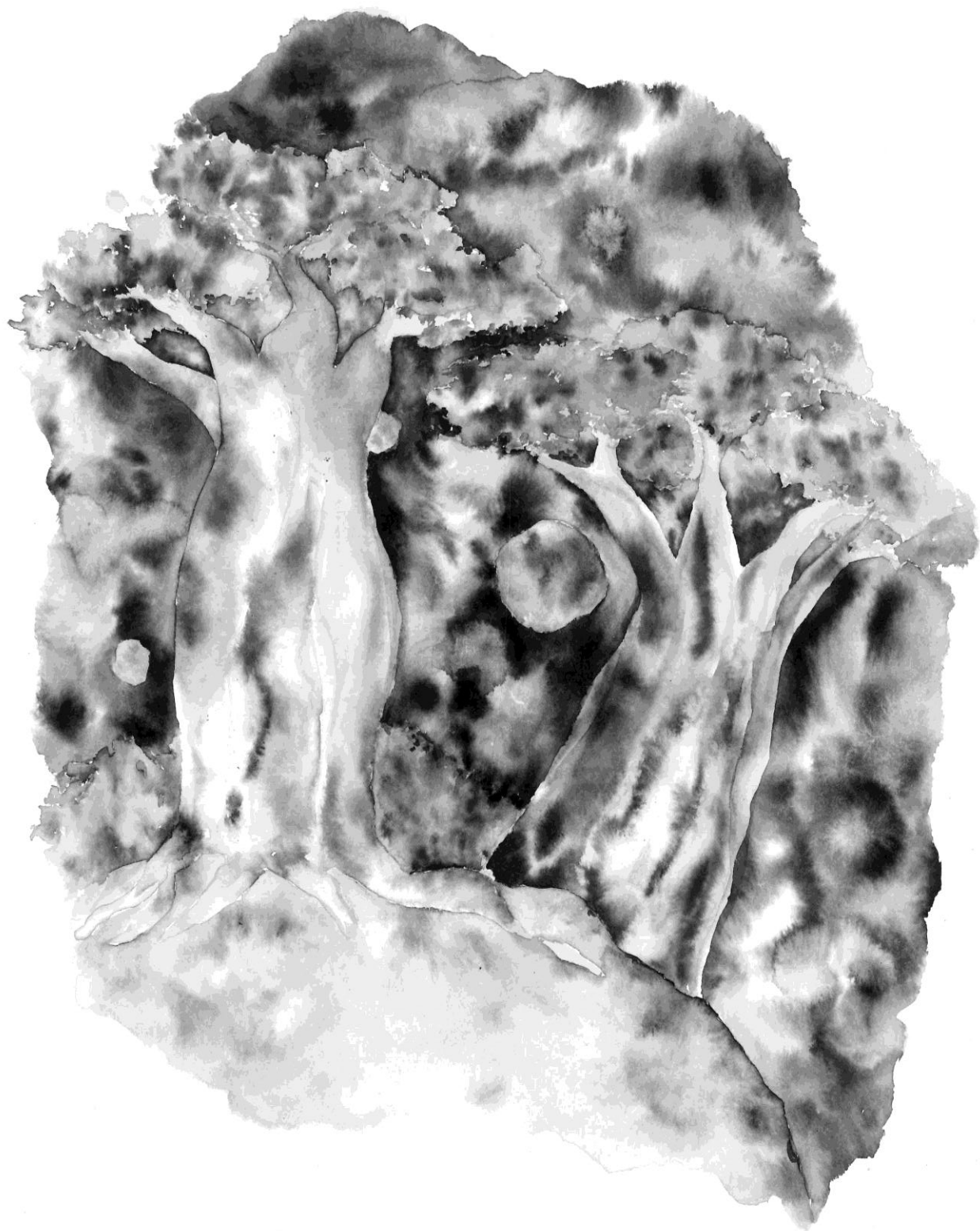
Obrázek č. 27 – Malý princ



Obrázek č. 28 – Beránek



Obrázek č. 29 – Bedýnka



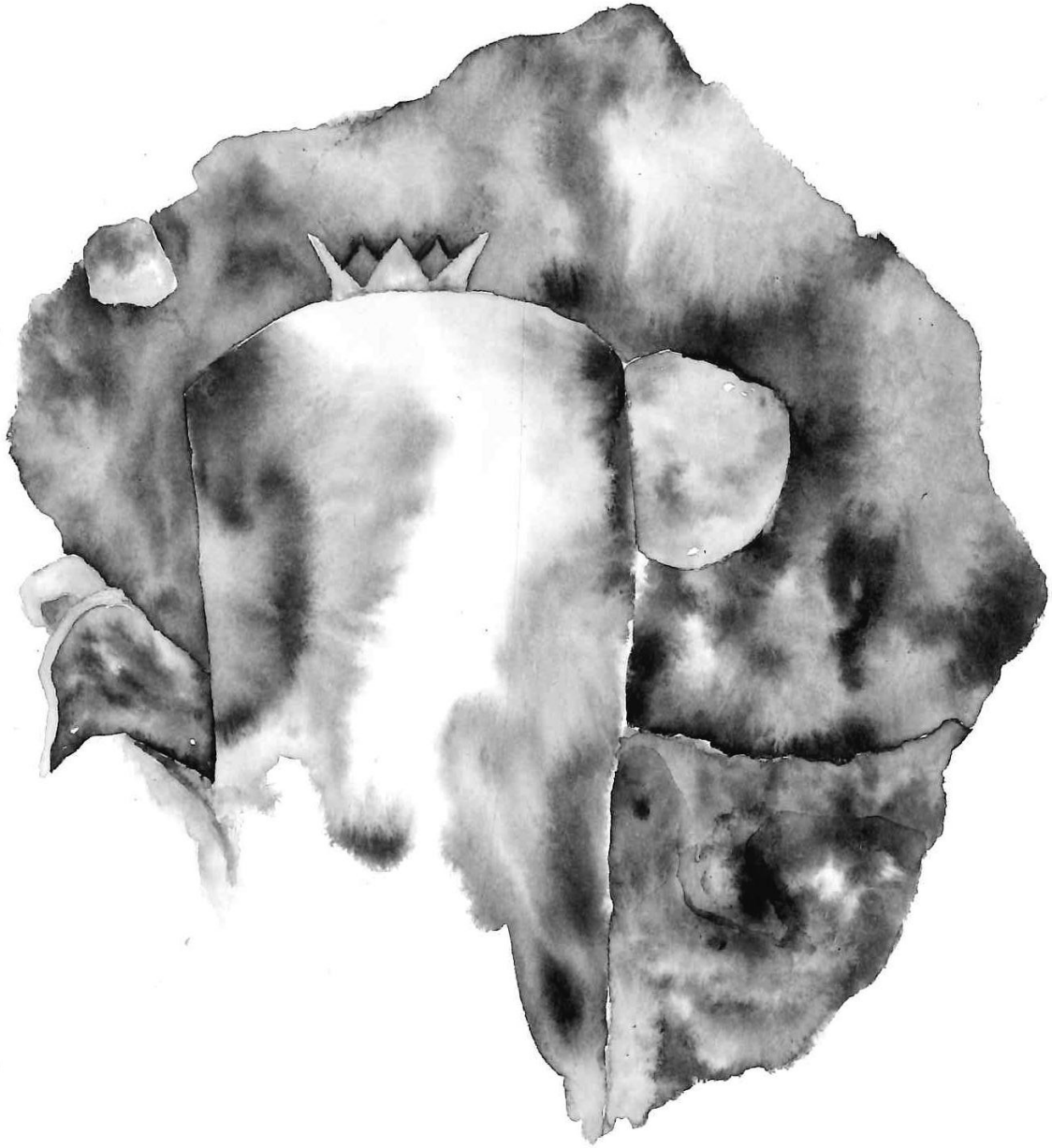
Obrázek č. 30 – Baobaby



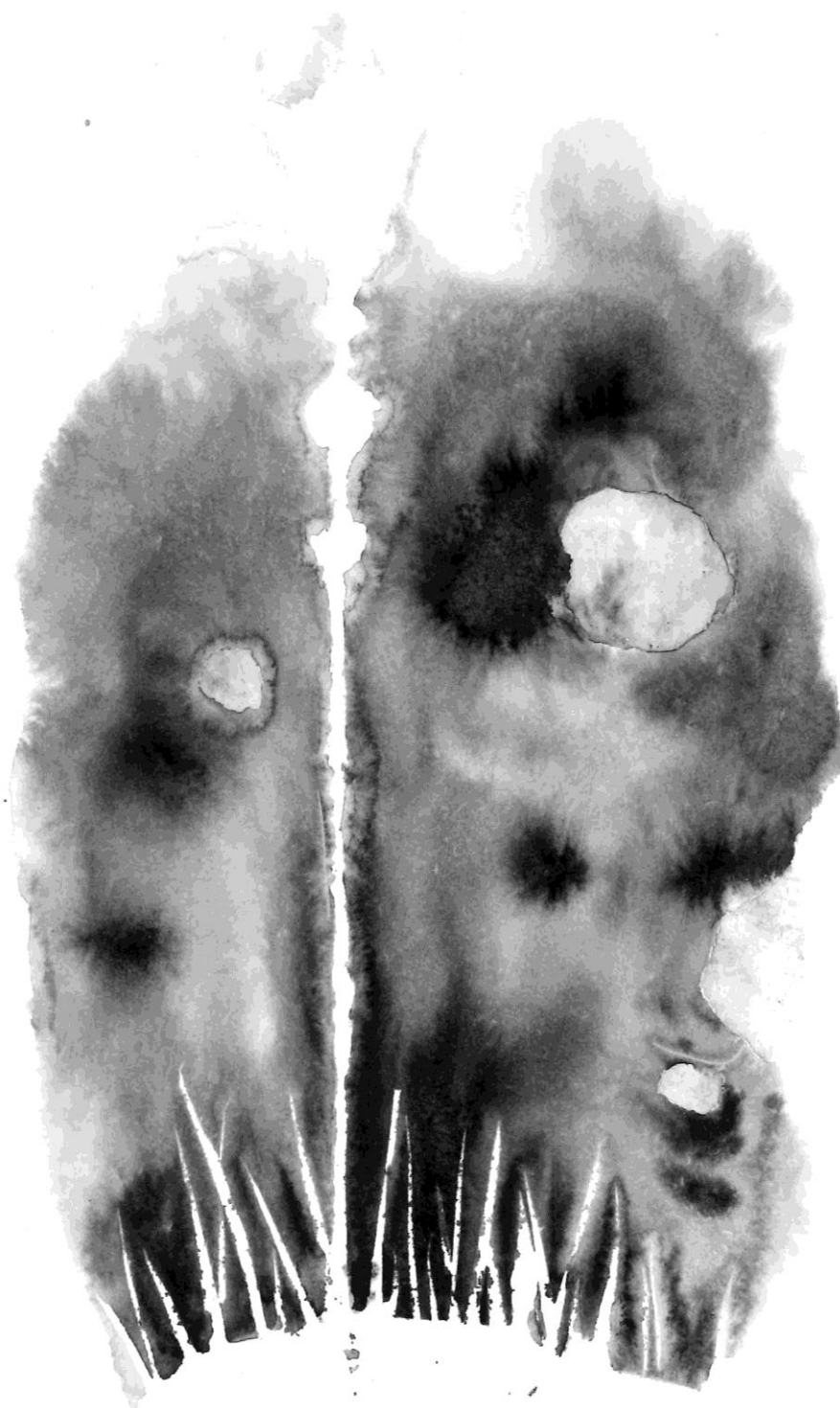
Obrázek č. 31 – Trny



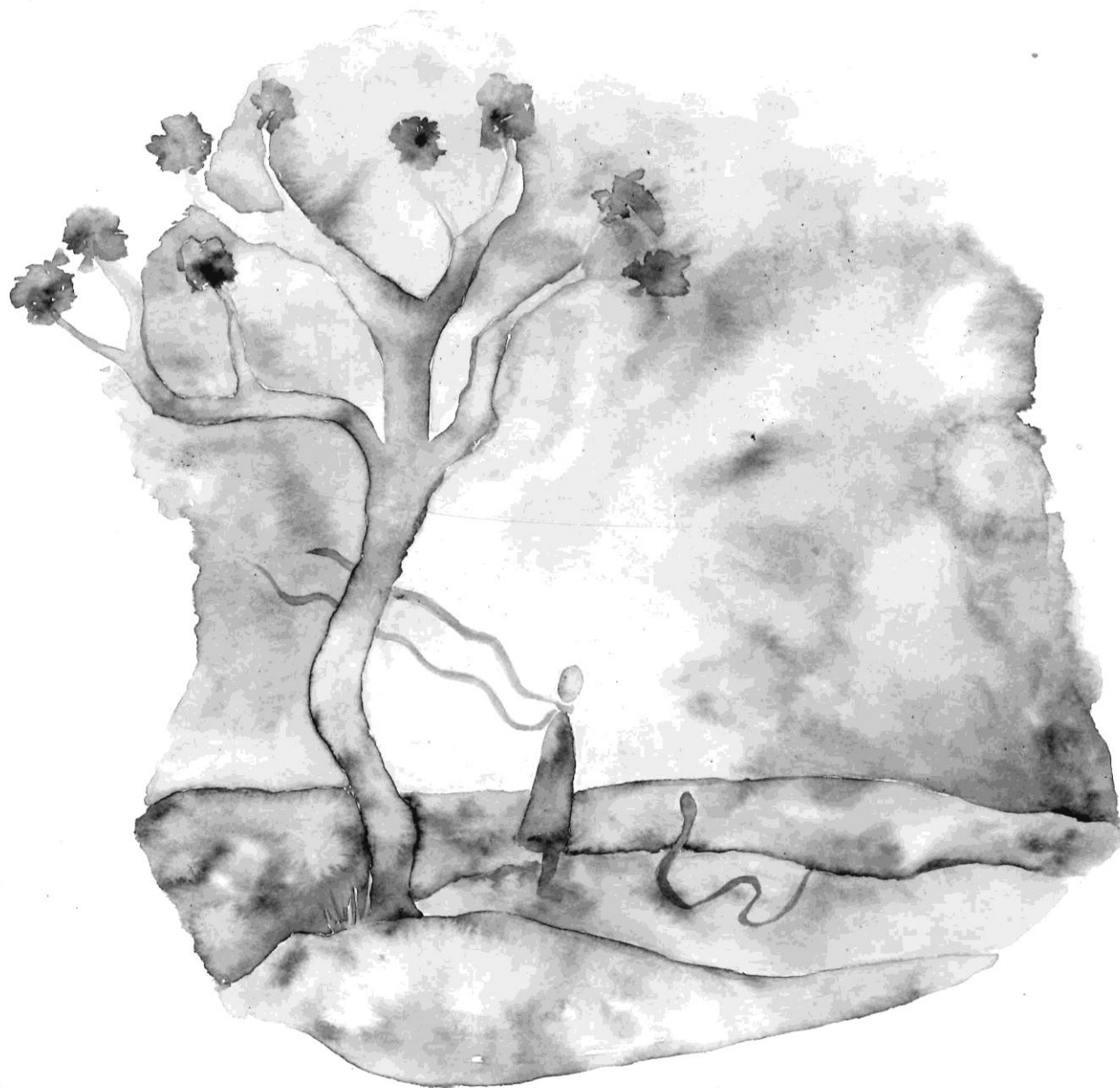
Obrázek č. 32 – Malý princ a květina



Obrázek č. 33 – Král



Obrázek č. 34 – Lampa



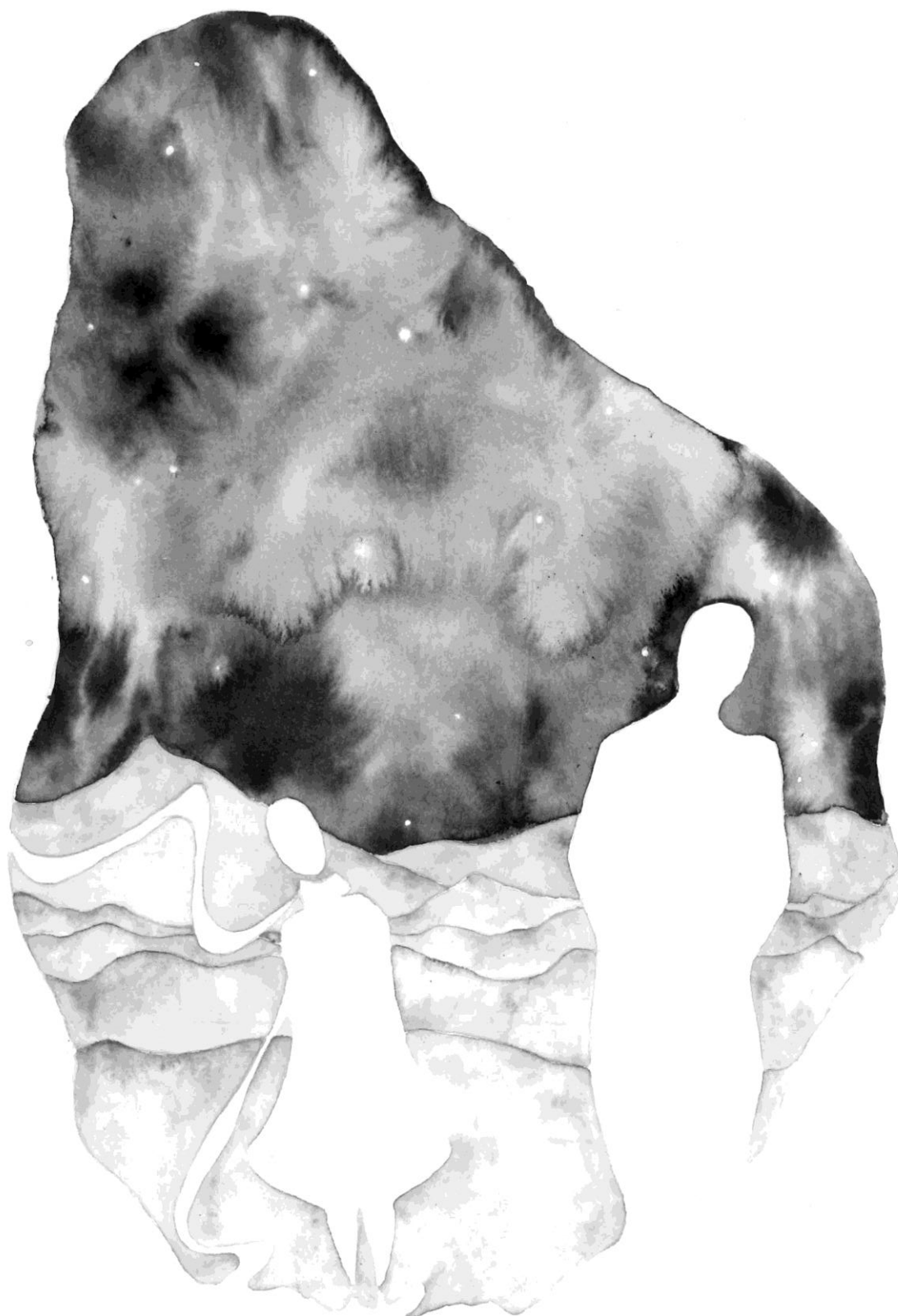
Obrázek č. 35 – Setkání s hadem



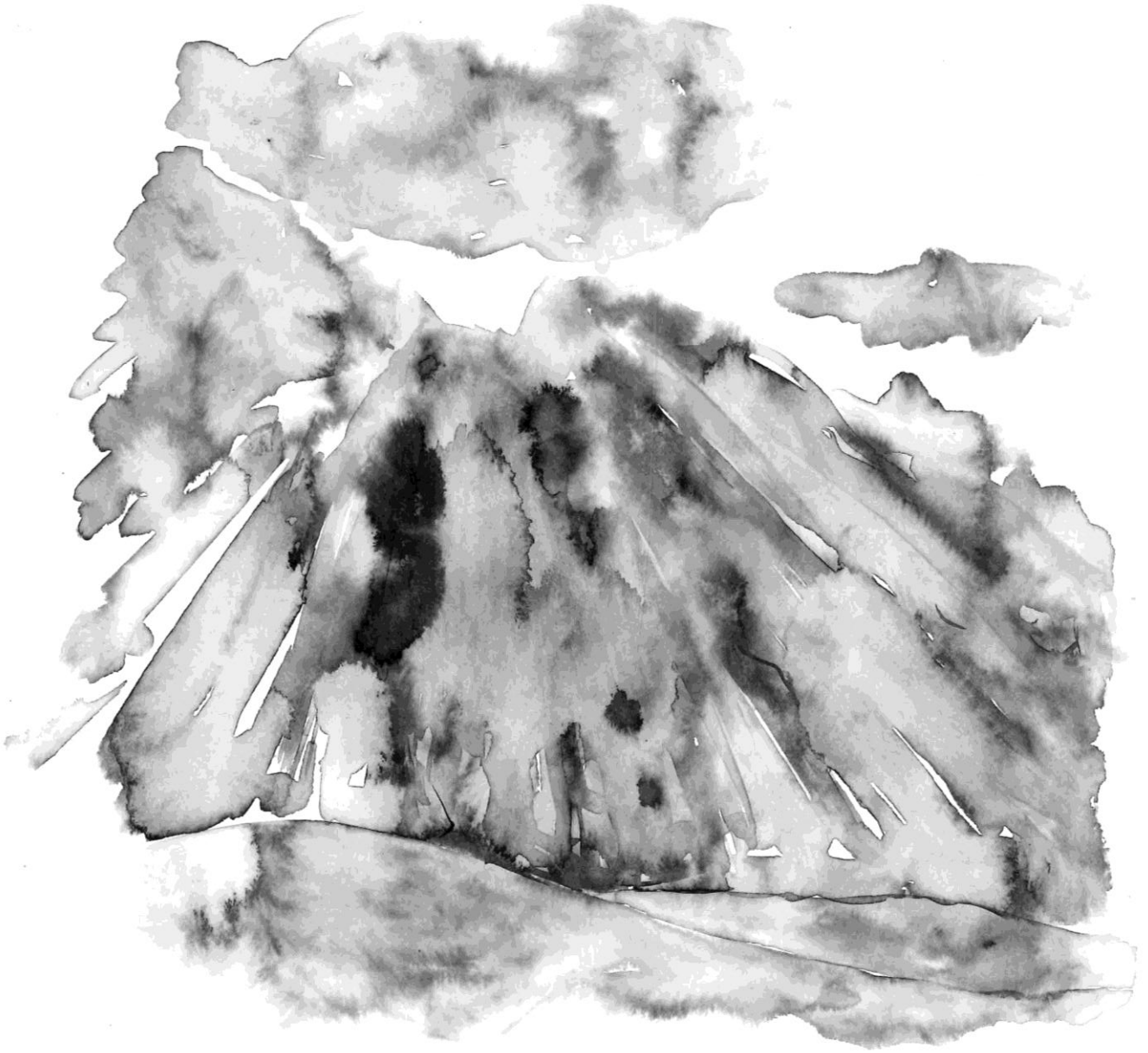
Obrázek č. 36 – Pouštní krajina



Obrázek č. 37 – Malý princ a liška



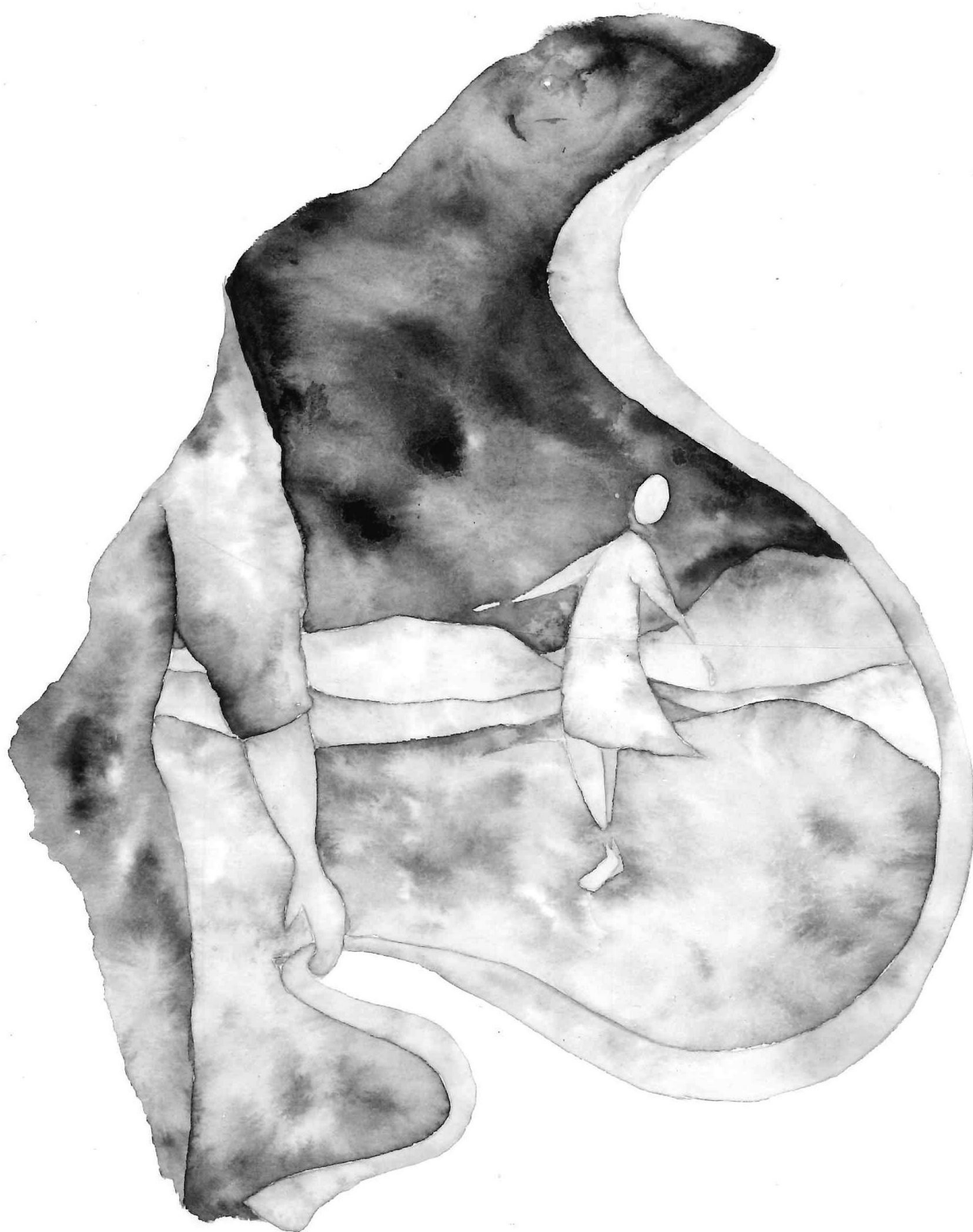
Obrázek č. 38 – Cesta pouští



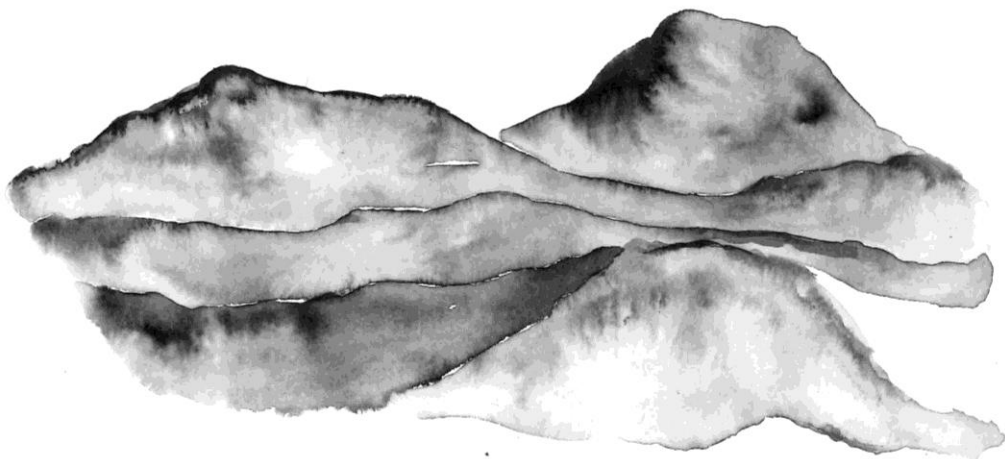
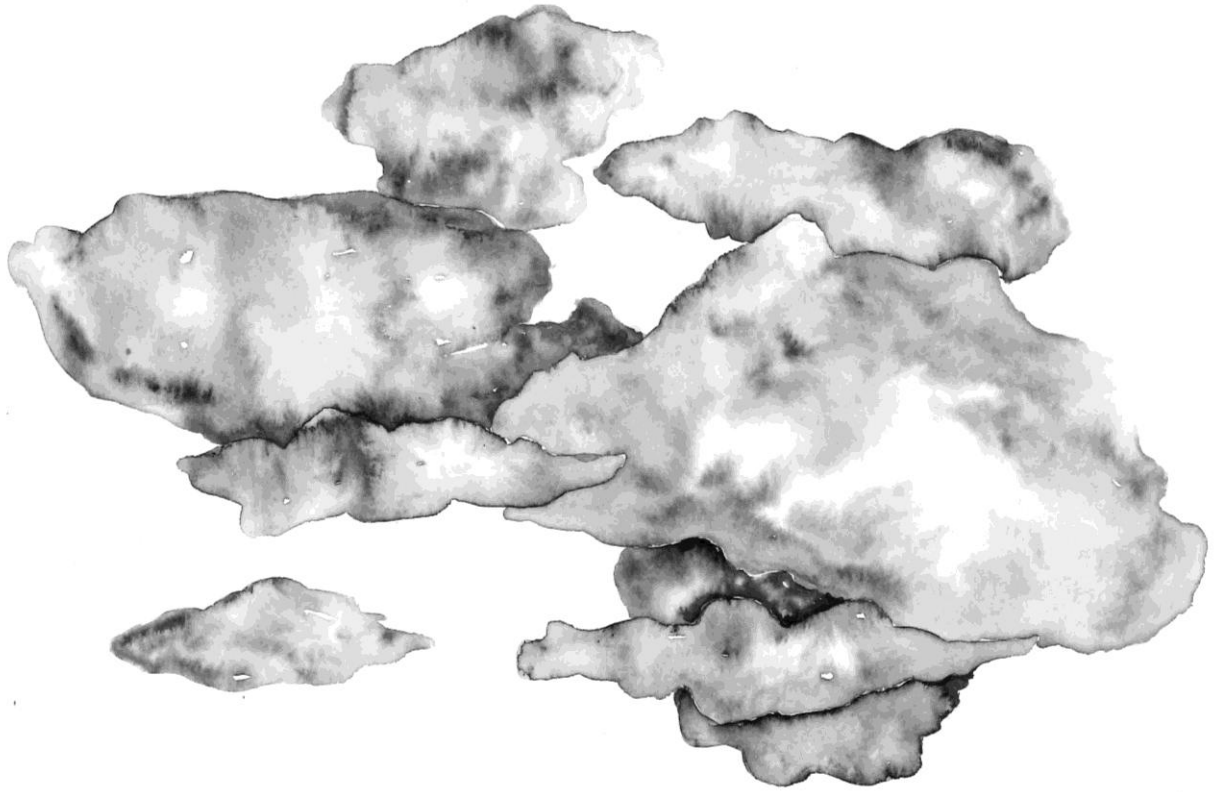
Obrázek č. 39 – Sluneční paprsky



Obrázek č. 40 – Malý princ při rozmluvě s hadem

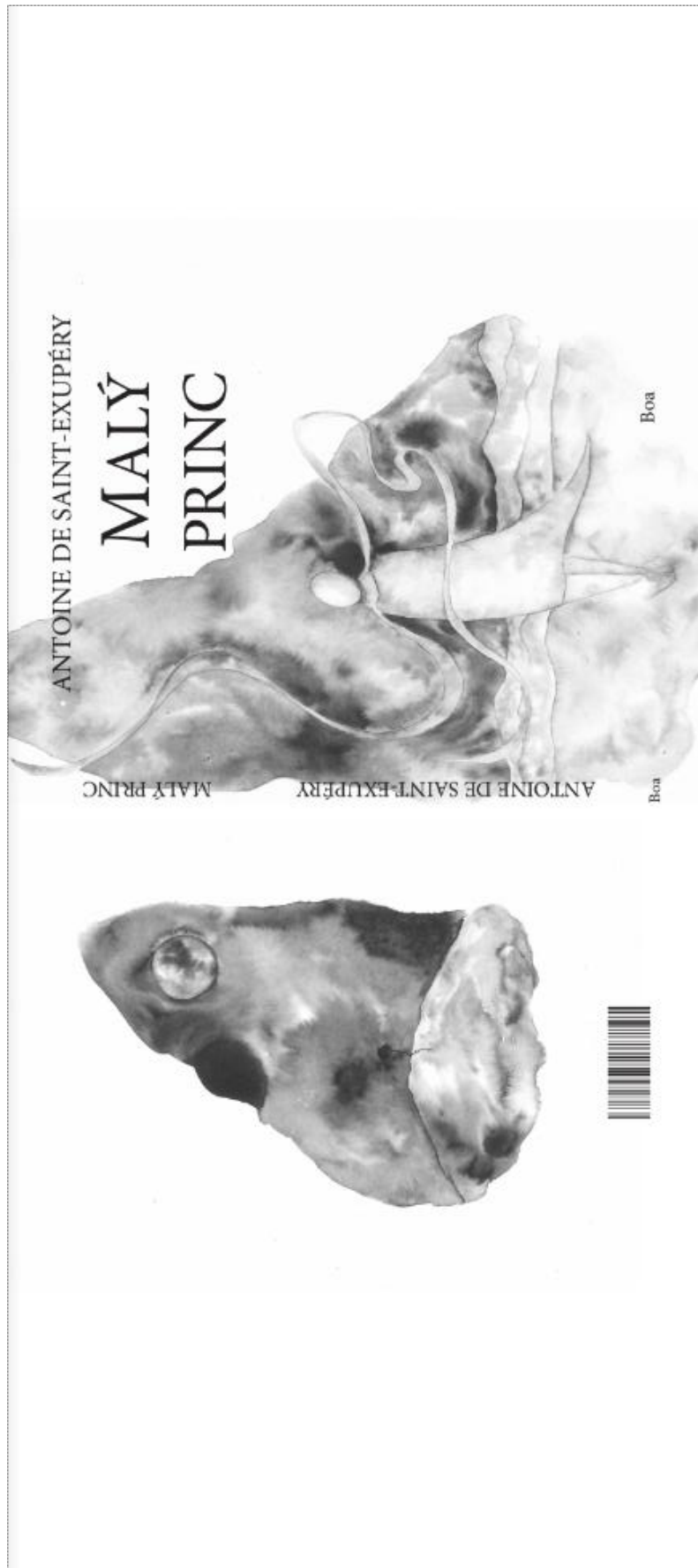


Obrázek č. 41 – Odchod



Obrázek č. 42 – Ta nejkrásnější a nejsmutnější krajina na světě

PŘEBAL:



Obrázek č. 43